

Barometers energie- en waterarmoede

Analyse en interpretatie van de resultaten 2009-2018
Onderzoeksrapport

**Een initiatief van het Platform tegen Energiearmoede,
beheerd door de Koning Boudewijnstichting**

Inleiding

Jaarlijks publiceert de Koning Boudewijnstichting de barometer energiearmoede om het probleem en de evolutie van dit fenomeen te objectiveren en de oorzaken ervan te begrijpen.

Voor deze zesde editie hebben we de eerder gebruikte indicatoren aangevuld met een reeks andere maatstaven die ons in staat stellen het fenomeen vanuit een andere invalshoek te benaderen.

Maar achter de cijfers zitten ook mensen, vaak in grote moeilijkheden. We hebben het woord gegeven aan mensen met betalingsachterstand bij hun energieleverancier. Fragmenten uit hun getuigenissen vormen een concrete illustratie van de gegevens uit de barometer. Alle getuigenissen, geschreven en gefilmd, zijn afzonderlijk verkrijgbaar via www.kbs-frb.be.

Tenslotte willen we vanaf dit jaar de aandacht vestigen op een probleem dat nog weinig bekend is: waterarmoede. We ontwikkelen de eerste indicatoren om er de omvang van te meten.

Belangrijkste boodschappen

Energiearmoede neemt niet af

- Meer dan één op de vijf huishoudens in België (20,8%) kampt met energiearmoede, en dit aandeel is sinds 2009 slechts licht gewijzigd.
 - Meer dan 14% van de huishoudens betaalt een voor hen te hoge energierekening (gemeten energiearmoede).
 - Meer dan 4% van de huishoudens besteedt een abnormaal laag deel van hun beschikbare inkomen aan energie en bevindt zich mogelijk in een situatie van beperking ten opzichte van hun basisbehoeften (verborgen energiearmoede).
 - 5% van de huishoudens vreest dat ze hun huis niet goed kunnen verwarmen.
- Ondanks een stijging van de energieprijzen in 2018 bleef de energiefactuur van de huishoudens stabiel dankzij het milde klimaat. De stagnatie van het beschikbaar inkomen van de huishoudens in combinatie met een aanzienlijke stijging van de kosten van huisvesting, met name voor huurders op de private markt, compenseert echter dit positieve effect.
- 14,3% van de huishoudens bevond zich in 2018 in waterarmoede en ongeveer 9% van de Belgische huishoudens heeft zowel met energie- als met waterarmoede te kampen.
- In 2018 had 4,5% van de huishoudens in België een energie- of waterschuld ('*utility bill*').

Huishoudens worden op verschillende manieren getroffen, afhankelijk van de Regio's

- In Vlaanderen kampt 15% van de huishoudens met energiearmoede (alle vormen), in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 25,6% en in Wallonië 27,6%.
- De grotere kwetsbaarheid van Wallonië kan worden verklaard door een hogere energiefactuur (met name de prijs van aardgas) en door woningen die over het algemeen groter en van mindere kwaliteit zijn (ook al is de kostprijs ervan lager dan in de andere Gewesten), een lager besteedbaar inkomen dan in Vlaanderen, maar hoger dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Huishoudens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vertonen een beduidend hoger niveau van verborgen energiearmoede (10%) dan in Vlaanderen (3,3%) en Wallonië (2,6%). Dit verschil kan worden verklaard door de kleinere omvang van de woningen (appartementen), de hogere woonlasten en het lagere besteedbare inkomen.
- In Vlaanderen is de subjectieve energiearmoede lager (2%) dan in Wallonië en Brussel (bijna 8%). Het lagere beschikbare inkomen in Brussel en Wallonië kan de vrees van de gezinnen voor hun energiefactuur verklaren.
- Waterarmoede treft 21% van de huishoudens in Brussel, 19% in Wallonië en 10% in Vlaanderen. Tussen 2005 en 2017 steeg de gemiddelde waterfactuur in Vlaanderen met 103%, in Wallonië met 83% en in Brussel met 56%.

Vrouwen hebben meer last van energie- en waterarmoede dan mannen

- › 32,8% van de eenoudergezinnen leeft in energiearmoede en 30,4% in waterarmoede. In meer dan 80% van deze gezinnen is een vrouw het gezinshoofd.
- › Alleenstaande vrouwen zijn bijzonder kwetsbaar, vooral vrouwen van 65 jaar en ouder die alleen in de voormalige gezinswoning wonen. 40% van de alleenstaande vrouwen kampt met energiearmoede, vergeleken met 30% van de alleenstaande mannen. 22% van de alleenstaande vrouwen verkeert in waterarmoede, vergeleken met 17,5% van de alleenstaande mannen.

Huurders zijn veel kwetsbaarder dan eigenaars voor energie- en waterarmoede

- › Bijna 35% van de huurders kampt met energiearmoede, vergeleken met 14,2% van de eigenaars.
- › 27,8% van de huurders verkeert in waterarmoede, vergeleken met 8% van de eigenaars. Huurders zijn vaak alleenstaanden en eenoudergezinnen.

Het hebben van een inkomen beschermt niet tegen energiearmoede

- › Door deel uit te maken van een huishouden zonder inkomen uit arbeid neemt het risico op energiearmoede aanzienlijk toe (met 36,4% van deze huishoudens in energiearmoede). Maar 14,9% van de huishoudens met één arbeidsinkomen kampen ook met energiearmoede.

Inhoudstafel

<i>Inleiding</i>	1
<i>Belangrijkste boodschappen</i>	2

1. Energiearmoede

Omgevingsfactoren	7
Evolutie van het klimaat	7
Huishoudelijke energiefactuur	9
Energieprijzen	10
<i>Aardgas, stookolie</i>	10
<i>Elektriciteit</i>	11
<i>Specifieke sociale tarieven</i>	12
Beschikbaar inkomen van de huishoudens	13
<i>Beschikbare inkomens volgens bevolkingsdichtheid</i>	14
<i>Beschikbaar inkomen naar eigendomsstatuut</i>	15
Kosten van huisvesting	16
Het meten van energiearmoede – de drie soorten indicatoren van de barometer	17
Gemeten energiearmoede (gEA) en het relatieve gewicht van de energiefactuur	17
<i>Omvang van de gemeten energiearmoede</i>	18
<i>Diepte van de gemeten energiearmoede</i>	19
Verborgene energiearmoede (vEA) en mogelijke situaties van beperking	20
<i>Omvang van de verborgen energiearmoede</i>	20
<i>Diepte van de verborgen energiearmoede</i>	22
Subjectieve energiearmoede (sEA)	23
Overlappen tussen de drie vormen van energiearmoede	24
Energiearmoede en lage inkomens	25
Energiearmoede en armoederisico	25
Energiearmoede en equivalente inkomensdecielen	27
Energiearmoede en arbeidsinkomen	29
Energiearmoede en materiële deprivatie	29

De meest getroffen huishoudens :	
eenoudergezinnen en alleenstaande (oudere) vrouwen	31
Oudere alleenstaande vrouwen	34
Gezinnen met kinderen	36
Energiearmoede en gezondheidstoestand	37
Relatie tot huisvesting	39
Eigendomsstatuut van de woning	39
Slechte huisvesting en energiearmoede	41
Bijkomende indicatoren	43
Gewicht van de factuur op de beschikbare inkomens	43
Abnormaal lage facturen	43
Subjectieve energiearmoede	44
Huishoudens met schulden verbonden aan huisvesting	44

2. Waterarmoede

Indicator voor waterarmoede	47
Evolutie van de prijzen en de factuur	47
Waterarmoede - Kwetsbare gezinnen	48
Eigendomsstatuut van de woning	49
Inkomensdoelen	50
Précarité hydrique et précarité énergétique	50

3. Bijlage: Methodologie

Samenstelling van de barometer	52
Bepaling van de grenswaarden	53
<i>Grenswaarde gemeten energiearmoede (gEA)</i>	53
<i>Grenswaarde verborgen energiearmoede (vEA)</i>	53
Lijst van figuren	55
Lijst van tabellen	57

1. Energie- armoede

“Energiearmoede verwijst naar een situatie waarin een persoon of huishouden te kampen heeft met bijzondere moeilijkheden in zijn of haar huisvesting om te voorzien in zijn basisbehoefte aan energie.” (Huybrechs et al., 2011)¹

Daar zijn vele redenen voor: lage inkomens, energie- en waterprijzen, de kwaliteit van het gebouw en het gedrag van de gebruikers.

1. Huybrechs et al, 2011. Stand van zaken van de energiearmoede in België. UA-OASES/ULB-CEESE. 198p. + bijlagen. <http://dev.ulb.ac.be/ceese/CEESE/documents/Energiearmoede%20finaal%20rapport%20FR%20tweede%20editie.pdf>

Omgevingsfactoren

“Het is verschrikkelijk om te leven in een soort van ontmenselijke situatie. Want, als het koud is, kun je geen mensen ontvangen... Je schaamt je voor de mensen.”²

De hieronder vermelde omgevingsfactoren hebben tot doel de evolutie van de indicatoren voor energiearmoede beter te begrijpen en ze nauwkeuriger te interpreteren.

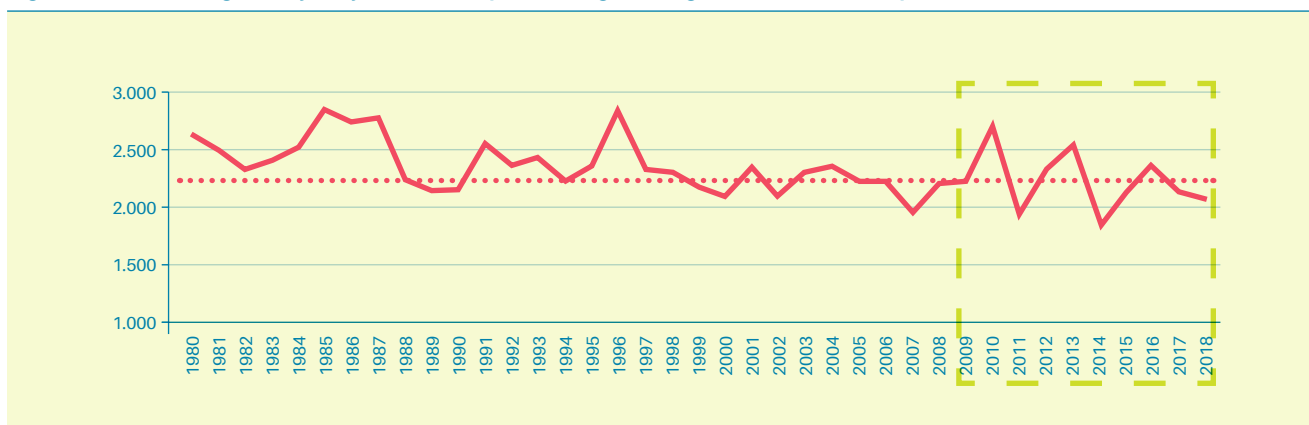
We zullen eerst ingaan op de klimatologische effecten en de evolutie van de energieprijzen die door de huishoudens worden betaald, externe elementen die een grote invloed hebben op de energiefactuur van de huishoudens.³

Vervolgens zullen we de evolutie van het beschikbare gezinsinkomen analyseren, een fundamenteel onderdeel van al onze energiearmoede-indicatoren, evenals de evolutie van de huisvestingskosten, waarvan de gemeten energiearmoede-indicatoren in hoge mate afhankelijk zijn.

➤ Evolutie van het klimaat

2018 was een mild jaar wat betreft de verwarmingsbehoefte, met slechts 2.091 graaddagen⁴. In 1996 besloot de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG) naar aanleiding van een wijziging in de klimatologische omstandigheden⁵ om de referentieperiode van 30 jaar die wordt gebruikt om het gemiddelde aantal graaddagen vast te leggen, niet langer om de 10 jaar maar om de 5 jaar aan te passen. Vanaf 1 januari 2016 **is de referentieperiode 1986-2015 met gemiddeld 2.301 graaddagen.⁶**

Figuur 1: Verandering in het jaarlijkse aantal equivalente graaddagen (16,5°C) over de periode 1980-2018

Opmerking: Op basis van de referentieperiode 1986-2015 is het gemiddelde aantal equivalente graaddagen 2.301 (rode stippellijn op de grafiek)

Bron: <http://www.aardgas.be/nl/particulier/graaddagen>

- Uittreksel uit getuigenissen van mensen die moeite hebben met het betalen van hun energierekeningen. Bron: 'Energief(r)actuair - Getuigenissen van mensen met betalingsachterstanden', Koning Boudewijnstichting, maart 2020.
- Voor meer details over indicatoren en methodologie, zie bijlage blz. 49.
- Graaddagen zijn een criterium voor de beoordeling van de kou voor een bepaalde periode. Zie: <https://www.gas.be/fr/deg%C3%A9s-jours>
- Zie met name <https://www.meteo.be/fr/climat/tendances-climatiques-observees/a-ucclle/temperature-de-lair/moyenne/annuel> of <https://www.meteo.be/fr/climat/en-belgique/a-propos-de-lanalyse-de-tendance>
- Vanaf 1 maart 1996 was de referentieperiode 1966-1995 met 2489 standaard graaddagen. Vanaf 1 januari 2001 was de referentieperiode 1971-2000 met 2458 standaard graaddagen. Vanaf 1 januari 2006 is de referentieperiode 1976-2005 met 2415 standaard graaddagen. Vanaf 1 januari 2011 is de referentieperiode 1981-2010 met 2363 standaard graaddagen. Vanaf 1 januari 2016 is de referentieperiode 1986-2015 met 2301 standaard graaddagen.

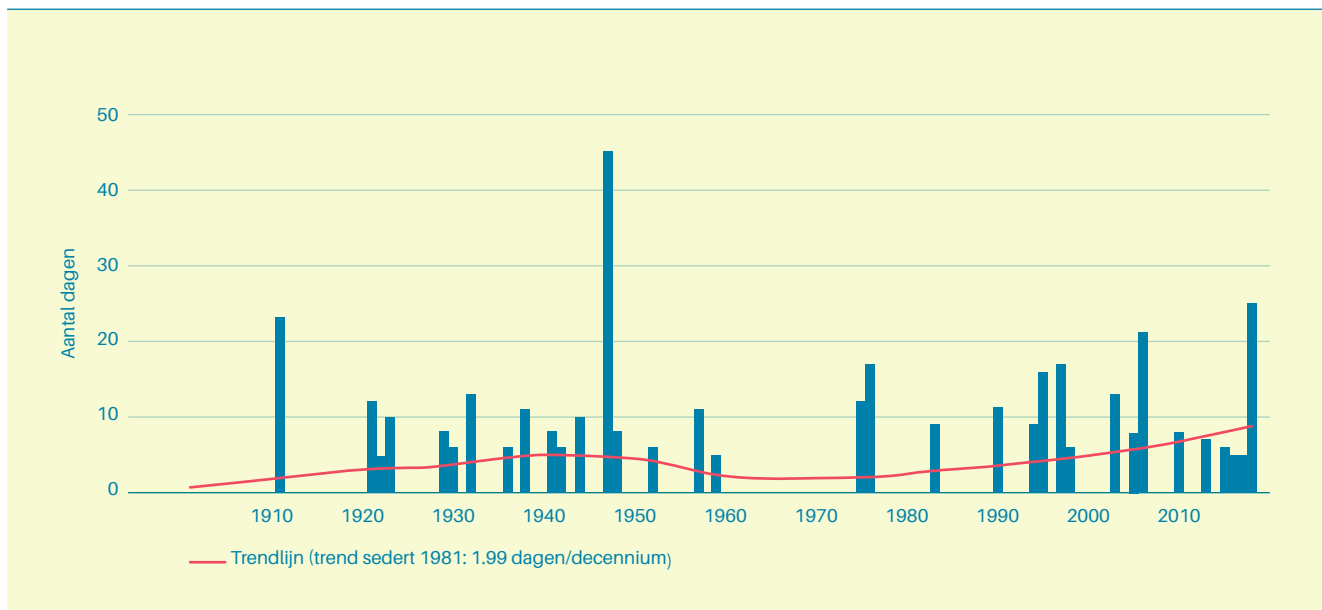
Verschuiven die eerder episodisch voorkwamen, zoals hittegolven, zullen waarschijnlijk toenemen ten gevolge van de opwarming van de aarde.

Naast de verwarming kan de noodzaak om de woning te koelen en te ventileren tijdens hittegolven ook het huishoudelijk energieverbruik verhogen. Bij warm weer is de toegang tot drinkwater nog belangrijker.

Onderstaande grafiek toont de belangrijkste periodes met hittegolven⁷ die sinds 1901 in ons land zijn geregistreerd (een jaar zonder blauwe balk is een jaar zonder geregistreerde hittegolf). De laatste jaren is hun frequentie toegenomen (sinds 1990 liggen de staven dicht bij elkaar) en ook hun duur (het aantal staven van meer dan 15 dagen met een hittegolf is sinds 1990 toegenomen).

2018 was bijzonder warm met ongeveer 25 dagen hittegolven. Het record dateert uit 1947 met ongeveer 45 dagen hittegolven.

Figuur 2: Duur van de hittegolven in België (Ukkel, 1901-2018)

Bron: MRI (<https://www.meteo.be/fr/climat/tendances-climatiques-observees/a-ucclle/temperature-de-lair/indices-estivaux/vagues-de-chaleur>; geraadpleegd in januari 2020)

7. Een hittegolf is een periode van minstens 5 opeenvolgende dagen met een maximumtemperatuur van minstens 25°C en gedurende 3 of meer dagen bereikt deze temperatuur minstens 30°C (MRI).

➤ Huishoudelijke energiefactuur

“Voor elektriciteitsfacturen, zie ik elke maand of ik ze kan betalen. Als het niet kan, wacht ik even om te betalen, maar de maand nadien is het nog altijd hetzelfde, betalen is nooit mogelijk. Als ik kan betalen, doe ik het, maar dan krijg ik net een zorgfactuur van meer dan 180 euro, die heb ik ook niet betaald.”

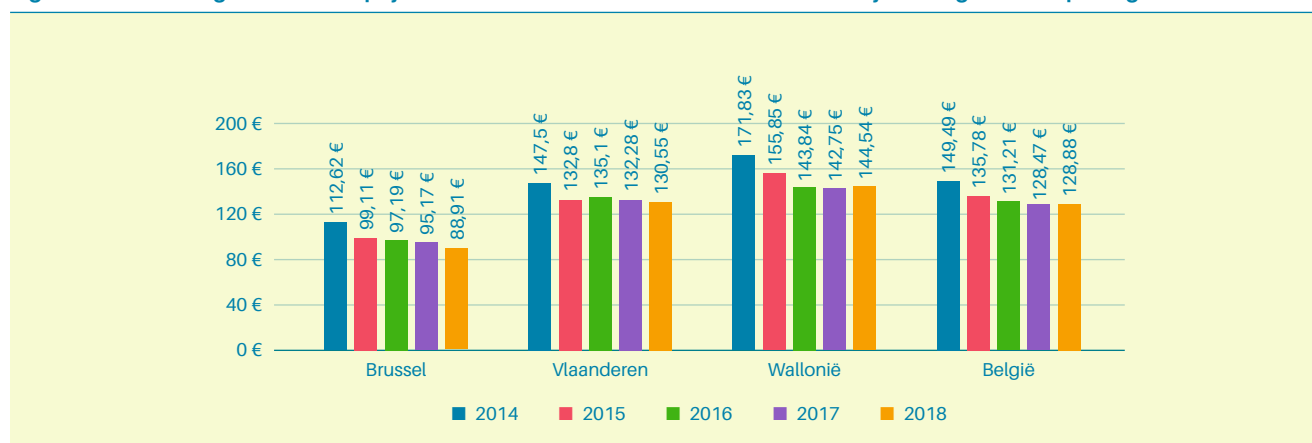
Volgens de BE-SILC-enquête bedroeg de mediane energiefactuur voor huishoudens €135 per maand in 2018 (lopende prijzen⁸⁾. Er is een zekere afvlakking van de energie-uitgaven in de hogere inkomensdecielen: in 2018 bedroeg de mediane energiefactuur van de huishoudens in het eerste inkomensdeciel €109 per maand bij een gemiddeld beschikbaar inkomen van €1.200 per maand, terwijl die van de huishoudens in het tiende deciel slechts €150 bedroeg bij een gemiddeld beschikbaar inkomen van €6.218¹⁰.

Als het effect van de inflatie wordt weggenomen (analyse van constante prijzen), **is de mediane energiefactuur voor huishoudens in 2018 aanzienlijk lager dan in 2014 voor alle drie de regio's van het land**. Het klimaat-effect heeft, potentieel, het tarief-effect meer dan gecompenseerd.¹¹

Op gewestelijk niveau heeft Wallonië de hoogste gemiddelde energiefactuur en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de laagste¹². Het Brussels Gewest registreerde ook de belangrijkste daling van de energiefactuur tegen constante prijzen: -20% tussen 2014 en 2018.

Men mag echter niet vergeten dat de mediaan de verschillen die aanzienlijk kunnen zijn, met name afhankelijk van de belangrijkste bron van verwarming van het huishouden, de energiekwaliteit van de woning, het type contract (vast of variabel), enz. afvlakt.

Figuur 3: Evolutie tegen constante prijzen (basis = 2013) van de mediane huishoudelijke energiefactuur per regio (in €/maand)

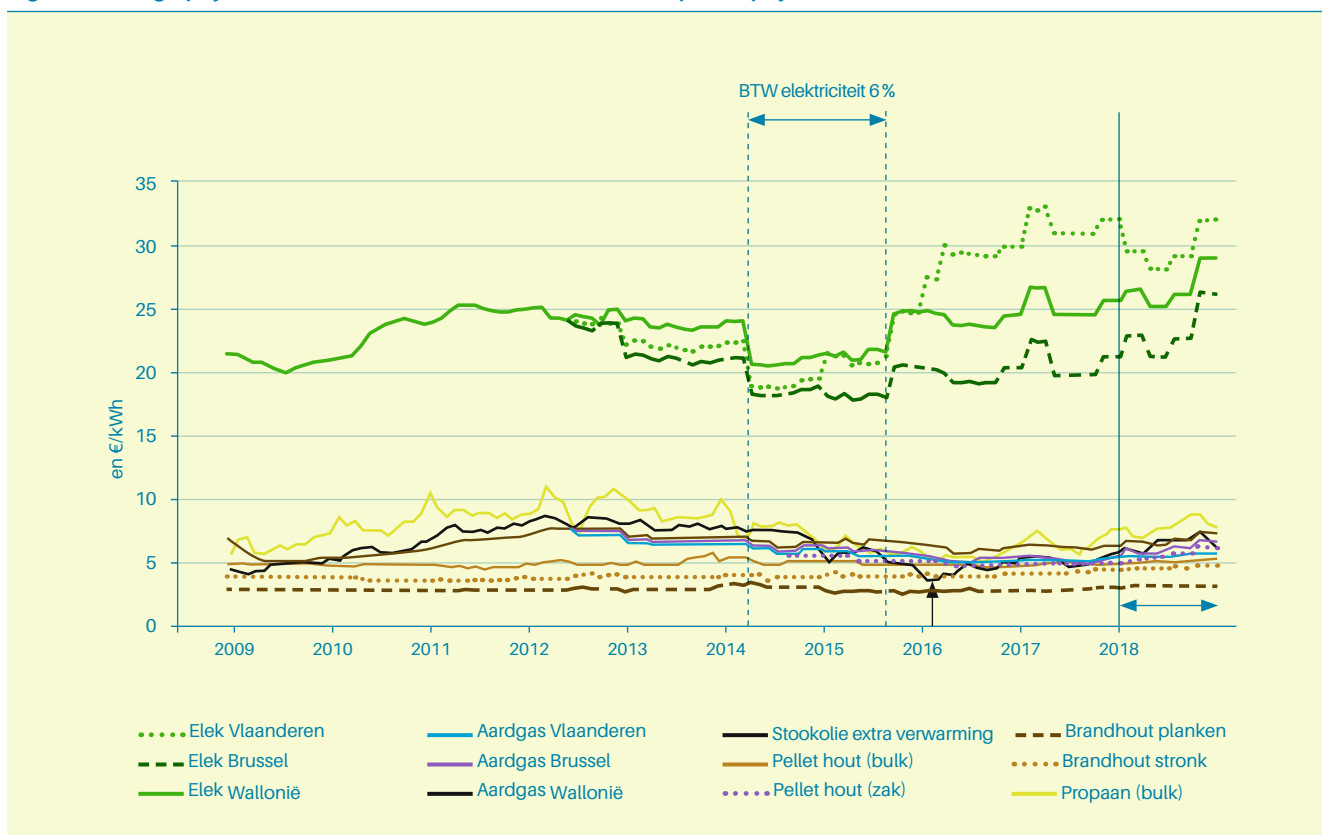
Bron: gegevens BE-SILC 2014-2018; FOD Economie; eigen berekeningen

8. Ter herinnering, de lopende prijzen zijn inclusief inflatie: lopende prijs = constante prijs + inflatie. Mediane energiefactuur tegen lopende prijzen van 140,00€/maand in Vlaanderen; 95,35€/maand in Brussel-Hoofdstad en 155€/maand in Wallonië (bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen).
9. Methodologische nota: vanaf 2018 zijn in de SILC-enquête de kosten van de pellets opgenomen in de energiefactuur van het huishouden, wat in de voorgaande jaren niet het geval was. Deze evolutie heeft echter slechts een kleine algemene invloed en zeer weinig invloed op de berekening van onze gEA- of vEA*-indicatoren.
10. Rekening houdend met de samenstelling van het huishouden bedraagt het mediaan equivalent beschikbaar inkomen 850,5€ per maand voor de huishoudens in het eerste deciel en 3.745,8€ per maand voor de huishoudens in het tiende deciel.
11. Hoewel 2014 het mildste klimaatjaar van de afgelopen tien jaar was, waren de prijzen voor aardgas (voor alle drie de regio's) en vooral voor stookolie hoger. Zie met name de punten 1.1 en 1.2 van dit verslag.
12. Klimatologische omstandigheden, woon- en huishoudkenmerken en energieprijzen kunnen dit verschil verklaren.

➤ Energieprijzen

"Ik doe de was, kook de soep en schrijf mijn e-mails na 22 uur. Je zal meteen begrijpen waarom: gelukkig kost elektriciteit op dat moment de helft van de prijs."

Figuur 4: Energieprijzen betaald door huishoudens in c€/kWh (lopende prijzen)

Opmerkingen:

- > Specifieke sprongen in de elektriciteitstarieven komen overeen met wijzigingen in de tarieven voor de distributie-, transmissie- en bijdragekosten (gereguleerd deel van het tarief).
- > Hout (hout, pellets) blijft over het algemeen stabiel, ook al stijgt de prijs van de houtblokken licht, net als de prijs van een zak pellets.

Bron: <http://www.apere.org/fr/observatoire-des-prix>

Aardgas, stookolie

Gemiddeld wordt 70% tot 80% van het energieverbruik van een huishouden in België besteed aan verwarming en warm water¹³. De belangrijkste dragers die in dit verband worden gebruikt zijn aardgas en stookolie.

13. CREG, 2019. Studie over het gewicht van de elektriciteits- en aardgasrekening in het budget van de Belgische gezinnen in 2018. Studie (F)2012. <https://www.creg.be/fr/publications/etude-f2012>

Volgens een recente studie van de CREG¹⁴ is de gemiddelde prijs van aardgas in 2018 (voor een gezin dat zich hiermee verwarmt¹⁵ aan een constante prijzen¹⁶) gelijk aan die van 2007, hoewel er over de periode heen schommelingen werden waargenomen, met een piek in 2012 en een dieptepunt in 2016.

Er zijn echter regionale verschillen in het geval van aardgas, aangezien Wallonië sinds enkele jaren op rij de hoogste gemiddelde prijs heeft die door de huishoudens wordt betaald (zie Figuur 4 en Tabel 1), terwijl deze in Vlaanderen het laagst is.

Over een kortere periode van analyse (2016-2018) daarentegen zijn zowel de aardgas- als de stookolieprijzen¹⁷ sterk gestegen, voornamelijk als gevolg van de opwaartse druk op de internationale markten.

Elektriciteit

Wat elektriciteit betreft, is volgens dezelfde CREG-studie¹⁸ de gemiddelde prijs¹⁹ die een huishouden dat jaarlijks 3.902 kWh elektriciteit verbruikt²⁰, in de periode 2007 - 2018 in ons land met 31% (tegen constante prijzen) gestegen. Als gevolg daarvan is voor ditzelfde huishouden en bij een constant verbruik het gewicht van de elektriciteit in de energiefactuur gestegen van 40% in 2007 tot 50% in 2018. De belangrijkste oorzaak van deze stijging is de stijging van de distributietarieven.

Ook hier zijn de regionale verschillen aanzienlijk, maar ze verschillen van die voor aardgas: sinds 2012 is de prijs die de gezinnen gemiddeld betalen in Vlaanderen beduidend hoger dan in Brussel. De kloof is in 2016 nog groter geworden door een verdere aanpassing van de Vlaamse distributietarieven (Figuur 4 en Tabel 1).

Tabel 1: Ontwikkeling van de gemiddelde energieprijzen die huishoudens in januari betalen (constante prijzen, basis = 2013)

Gemiddelde prijs op 1 januari (in c€/kWh)		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Aardgas	Vlaanderen					6,43	6,33	5,64	4,84	4,86	5,04	5,36
	Brussel	6,54	5,06	5,98	7,05	6,68	6,52	5,97	5,22	5,16	5,37	5,74
	Wallonië					7,02	6,93	6,46	6,05	5,94	6,08	6,51
Stookolie		4,19	5,16	6,75	8,34	8,17	7,70	5,11	3,61	5,26	5,56	5,40
Elektriciteit	Vlaanderen					22,30	22,30	21,30	26,80	31,30	27,60	28,67
	Brussel	20,5	20,2	23,5	25,0	21,20	21,00	17,90	19,80	21,40	21,40	25,06
	Wallonië					24,0	23,90	21,30	24,1	25,40	24,70	27,74

Opmerking: De transport- en distributiekosten zijn in de loop van 2012 geregionaliseerd.

Bronnen: Energieprijsobservatorium (APERe), FOD Economie, eigen berekeningen

14. CREG, 2019. Studie (F)2012.

15. Gemiddeld verbruik van 17.876 kWh per jaar.

16. Constante prijzen compenseren het effect van de inflatie. Volgens de INSEE-definitie zijn de «actuele prijzen de prijzen zoals ze op een bepaalde periode worden aangegeven, ze worden in nominale waarde genoemd. Constante prijzen zijn prijzen in reële termen, d.w.z. aangepast voor de prijswijziging ten opzichte van een basis- of referentiegegeven». Dus we krijgen de volgende relatie: Lopende prijzen = constante prijzen + inflatie

17. Voor een meer gedetailleerde analyse van de evolutie van de componenten van de aardgas- en elektriciteitsprijzen in België, zie: CREG, 2019. Studie naar de componenten van de elektriciteits- en aardgasprijzen. <https://www.creg.be/nl/publicaties/studie-f1914>

18. CREG, 2019. Studie over het gewicht van de elektriciteits- en aardgasrekening in het budget van de Belgische gezinnen in 2018. Studie (F)2012. <https://www.creg.be/fr/publications/etude-f2012>

19. De gemiddelde prijs wordt berekend op basis van de prijzen die worden aangerekend door de belangrijkste elektriciteitsleveranciers in België.

20. Gemiddeld elektriciteitsverbruik van een huishouden van twee volwassenen en twee kinderen dat niet door elektriciteit wordt verwarmd.

Specifieke sociale tarieven

In 2018 genoten 438.309 huishoudens (9% van de aangesloten huishoudens) van het speciale sociale tarief²¹ (SST) voor elektriciteit als beschermde klanten op het federale niveau. 266.346 huishoudens (d.w.z. 5% van de huishoudens in België of 9% van de aangesloten huishoudens) genoten ook van het specifieke sociale tarief voor aardgas.²²

Volgens de ramingen van de CREG voor 2018 genoten 11% van de eenpersoonshuishoudens, 8% van de koppels zonder kinderen ten laste, 4% van de koppels met kind(eren) en 10% van de eenoudergezinnen van het specifieke sociale tarief in België (alleen voor elektriciteit of aardgas, of voor aardgas en elektriciteit tegelijk).

In 2009 waren er slechts 146.000 SST-begunstigden voor elektriciteit en 76.000 voor aardgas. Deze sterke groei is deels te wijten aan de automatisering van de toekenning van het tarief aan de rechthebbenden en aan een structurele verandering van de werkloosheid: het aantal werklozen is sterk gedaald ten gunste van de categorie van de sociale integratie-inkomens, die toegang geeft tot het statuut van beschermde klant en de toekenning van specifieke sociale tarieven.²³

In de periode 2007-2018 steeg het specifieke sociale tarief voor elektriciteit met ongeveer 24% exclusief inflatie (tegen constante prijzen), terwijl dat voor aardgas aan constante prijzen met ongeveer 14% daalde.²⁴

Tabel 2: Vergelijking tussen het gemiddelde tarief van de belangrijkste leveranciers en de sociale elektriciteits- en aardgastarieven die van toepassing zijn in 2018

c€/ kWh	Gemiddelde tarieven van de 5 belangrijkste leveranciers (A)	Specifiek sociaal tarief (B)	B/A
Elektriciteit	25,9	17,6	67,9%
Gas	6,1	3,2	52,4%

Bron: CREG, 2019. Studie (F)2012 p. 16; eigen berekeningen

21. "Het sociale tarief is overal op het grondgebied hetzelfde, ongeacht de leverancier of de netwerkexploitant. Het wordt om de 6 maanden door de CREG vastgesteld en is gebaseerd op het meest concurrerende commerciële tarief dat op de markt van het goedkoopste distributienetwerk wordt aangeboden". CREG, 2019. Studie (F)2012 p.15.

22. CREG, 2019. Studie over het gewicht van de elektriciteits- en aardgasrekening in het budget van de Belgische gezinnen in 2018. Studie (F)2012. <https://www.creg.be/fr/publications/etude-f2012>

23. CREG, 2019. Studie (F)2012.

24. CREG, 2019. Studie (F)2012.

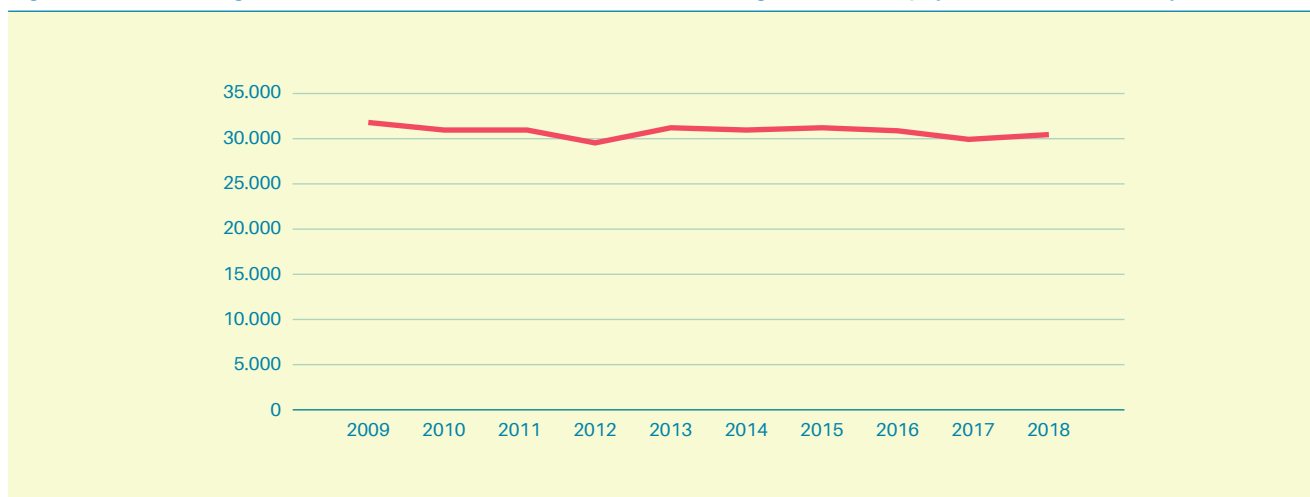
➤ Beschikbaar inkomen van de huishoudens

Het besteedbaar inkomen omvat alle inkomsten, toelagen en andere overdrachten die huishoudens ontvangen en waaraan belastingen en overdrachten naar andere huishoudens worden afgetrokken.²⁵ Dit komt overeen met het nettobedrag dat voor de huishoudens beschikbaar is voor hun uitgaven.²⁶

In 2018 bedroeg het mediane jaarinkomen van de huishoudens 30.309,93euro.

Voor het nationaal gemiddelde en in vergelijking met 2009 is er sprake van een stagnatie of zelfs een lichte daling van deze inkomens tegen constante prijzen (het beschikbare inkomen is in deze periode over het geheel genomen minder sterk gestegen dan de consumptieprijzen).

Figuur 5: Ontwikkeling van het mediane beschikbare inkomen HY020 tegen constante prijzen (basis=2013) in €/jaar

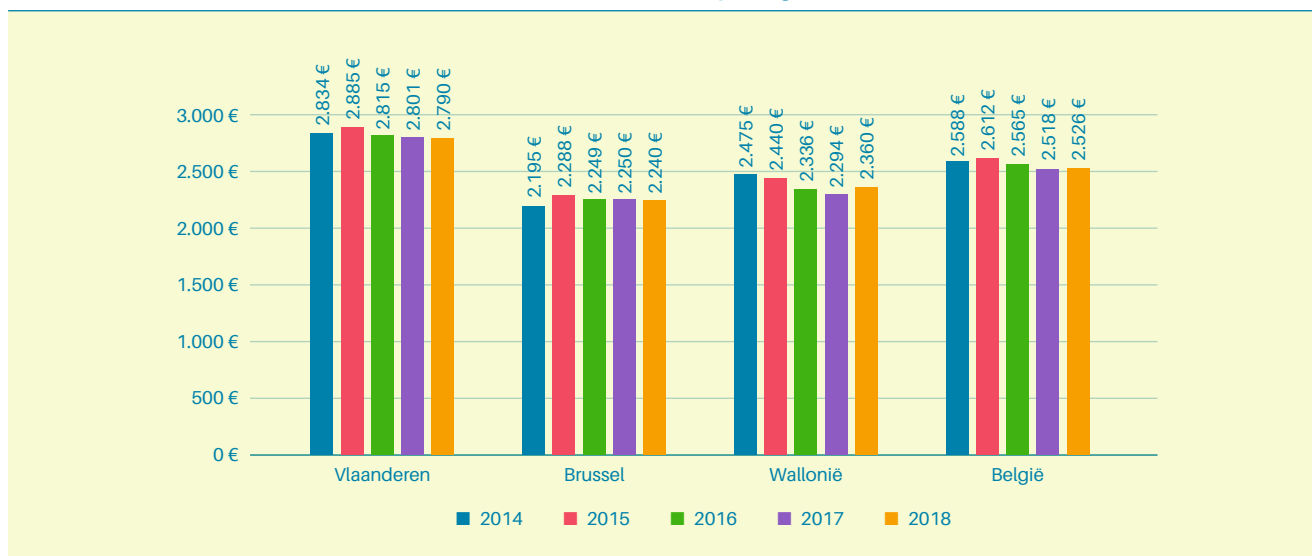
Bron: BE-SILC 2009-2018; FOD Economie; eigen berekeningen

Op gewestelijk niveau en over een kortere tijdshorizon (2014-2018) bekeken, lijkt het mediaan beschikbaar inkomen in Wallonië iets meer te zijn gedaald dan in Vlaanderen, terwijl Brussel een status quo of zelfs een lichte verbetering lijkt op te tekenen.

25. Variabele HY020 uit de BE-SILC-enquête. Deze variabele houdt rekening met alle door de leden van het huishouden ontvangen bruto-inkomsten (bv. inkomen uit arbeid, toelagen en uitkeringen, inkomen uit roerende en onroerende goederen, overdrachten tussen huishoudens), minus belastingen en overdrachten tussen huishoudens.

26. Methodologische opmerking: vanaf 2018 is de berekening van de kosten van huisvesting voor eigenaars met een hypotheek gewijzigd in het SILC-onderzoek. Het omvat niet alleen de kosten van eerder afgesloten en nog uitstaande hypotheek van het voorgaande jaar, maar ook, en dat is nieuw, de kosten van een hypotheek die in hetzelfde jaar is afgesloten (in dit geval 2018).

**Figuur 6: Verandering in constante prijzen (in €/maand; basis = 2013)
van het mediane beschikbare inkomen van het huishouden (HY020) per regio**

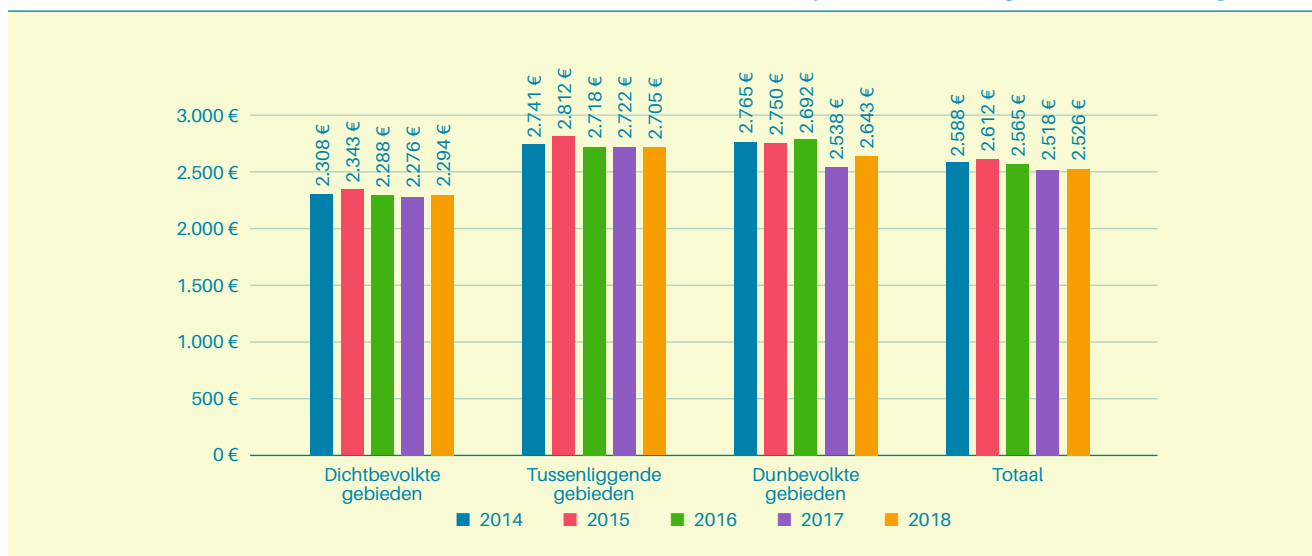

Bron: gegevens BE-SILC 2014-2018; FOD Economie; eigen berekeningen

Beschikbare inkomens volgens bevolkingsdichtheid

Net als de voorgaande jaren **hebben dichtbevolkte gebieden de laagste niveaus van beschikbare inkomens.**

**Figuur 7: Evolutie in constante prijzen (in €/maand; basis = 2013)
van het mediane beschikbare inkomen van het huishouden (HY020) afhankelijk van de bevolkingsdichtheid van het gebied**

Bron: gegevens BE-SILC 2014-2018; FOD Economie; eigen berekeningen

Beschikbaar inkomen naar eigendomsstatuut

Eigenaars met een hypotheek hebben het hoogste mediaan beschikbare inkomen en sociale huurders het laagste, zelfs als rekening wordt gehouden met de samenstelling van het huishouden (equivalent beschikbaar inkomen)²⁷.

De mediaan van de equivalente beschikbare inkomens bedraagt 2.326,90€ per maand voor eigenaars met een hypotheek tegenover 1.255,58€ voor sociale huurders.

Tabel 3: Mediaan van het beschikbare inkomen van het huishouden en mediaan van het equivalente beschikbaar inkomen (HY020; in €/maand; lopende prijzen) naar statuut van de woning

Eigendomsstatuut van de woning	Mediaan beschikbaar inkomen per huishouden	Mediaan equivalent beschikbaar inkomen per huishouden
Eigenaar met hypotheek	4.231,93 €	2.326,90 €
Eigenaar zonder hypotheek	2.521,67 €	1.786,15 €
Huurder (privé)	2.000,41 €	1.494,48 €
Huurder (sociaal)	1.519,12 €	1.255,58 €
Totale bevolking	2.708,70 €	1.843,05 €

Bron: gegevens BE-SILC 2014-2018; eigen berekeningen

27. Onder de huurders bevinden zich meer eenpersoonshuishoudens dan huishoudens met een hypotheek. Bij deze laatste groep gaat het daarentegen vaker om koppels met kinderen. Zie **In de periode 2013-2017 is het aandeel huishoudens met een hypotheek die te maken hebben met gemeten energiearmoede gestaag gedaald (van 7,0% naar 4,7%) en in 2018 licht gestegen (5,4%).**

➤ Kosten van huisvesting

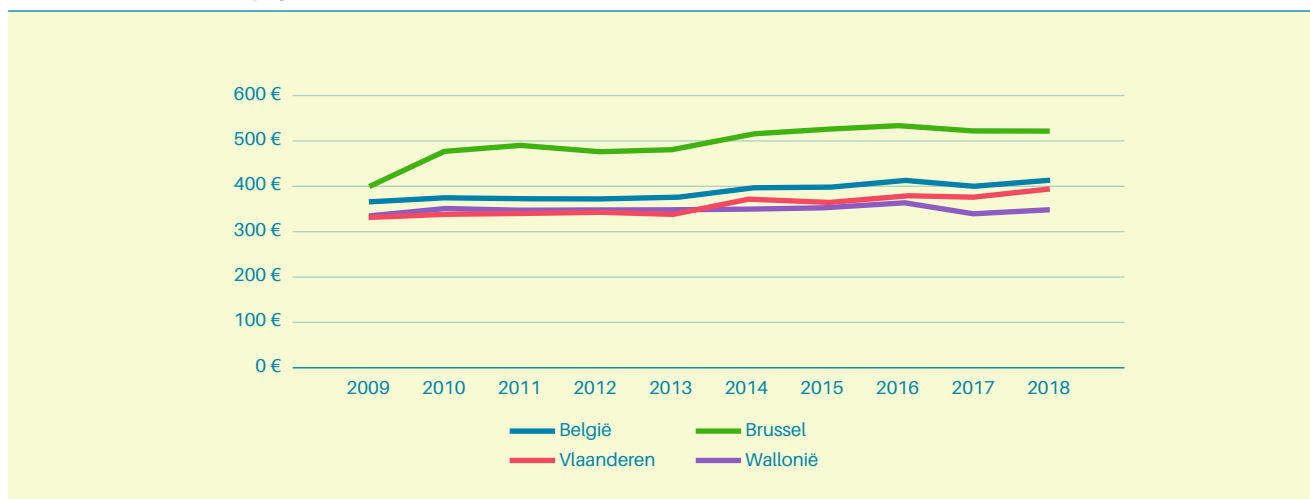
De mediane woonkost²⁸ bedroeg 441,21€/maand volgens de gegevens van BE-SILC 2018 (lopende prijzen), en varieerde sterk afhankelijk van het Gewest: van 561,42€/maand in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot 372,75€/maand in Wallonië, met een tussenliggende waarde van 423,84€/maand in Vlaanderen.

Deze vaststelling geldt voor alle woningen, ongeacht of deze worden gehuurd of gekocht. Afgezien van de locatie zijn er echter ook aanzienlijke verschillen naargelang de betrokken markt (aankoop/verkoop, huur) of naargelang het soort product dat wordt aangeboden.

De mediane woonkost bedraagt dus 78,75 euro per maand (lopende prijzen) voor eigenaars zonder hypotheek, 305,28 euro per maand voor een huurder in een sociale huurwoning, 617,87 euro voor een huurder in een private huurwoning en 790,81 euro per maand voor eigenaars met een hypotheek.

Als we de evolutie van de woonkost exclusief inflatie (constante prijzen) analyseren, dan is deze in België over de periode 2009-2018²⁹ met 12% gestegen. De sterkste groei deed zich voor in het Brussels Gewest (+31%), gevolgd door Vlaanderen (+17%). In Wallonië was de stijging veel kleiner (+4%).

Figuur 8: Evolutie van de mediane woonkost in België en in de drie gewesten
(in €/maand; constante prijzen, basis = 2013)

Bron: BE-SILC 2009-2018; FOD Economie; eigen berekeningen

Verschillende studies tonen aan dat **het segment van de kleine, goedkope woningen veel meer getroffen is door deze stijgende trend dan dat van de huizen en vooral de villa's in open bebouwing**.³⁰

28. De woonkost bestaat voornamelijk uit huur voor huurders, hypotheekaflossingen en onroerende voorheffing voor eigenaars.

29. Methodologische opmerking: Tussen 2017 en 2018 is de berekening van de woonkosten licht gewijzigd.

30. Zie met name IWEPS, 2018. Le marché locatif sous la loupe - Mesurer les loyers dans les communes belges et wallonnes. Territoire - regards statistiques n°2. 76p. <https://www.iweps.be/publication/marche-locatif-loupe-mesurer-loyers-communes-belges-wallonnes/>

Het meten van energiearmoede – de drie soorten indicatoren van de barometer

Om rekening te houden met het multidimensionale karakter van energiearmoede, maakt de barometer gebruik van drie soorten synthetische indicatoren.

De eerste soort indicatoren vat de situatie van huishoudens die een te groot deel van hun beschikbaar inkomen na aftrek van woonkosten aan de energiefactuur besteden. Dergelijke situaties noemen we **gemeten energiearmoede (gEA)**. De indicatoren in de barometer geven zowel de omvang (aandeel getroffen gezinnen) als de diepte (inschatting van de ernst van de situatie in vergelijking met wat als ‘normaal’ wordt beschouwd) van de situatie weer.

De tweede soort indicatoren focust op huishoudens waarvan we vermoeden dat zij hun energieverbruik terugschroeven tot onder hun basisbehoefte, omdat hun energiefactuur ‘abnormaal’ laag is. Dergelijke situaties van potentiële deprivatie noemen we **verborgen energiearmoede (vEA)**. Ook hier maken we een onderscheid tussen de omvang en de diepte van de problematiek.³¹

De derde en laatste soort indicator brengt de beleving van de mensen in kaart. Het gaat om **subjectieve energiearmoede (sEA)**. De barometer bevat slechts één indicator, die de omvang van de problematiek meet.

Meer gedetailleerde methodologische uitleg over de verschillende indicatoren van de barometer en hun berekeningswijze is opgenomen als bijlage. **Belangrijk om weten, is dat enkel de huishoudens behorend tot de vijf eerste equivalente inkomensdecielen werden opgenomen in de indicatoren van de barometer**³². De analyse in punt 3.2 maakt een vergelijking van de resultaten mogelijk als geen rekening wordt gehouden met deze veronderstelling.

➤ Gemeten energiearmoede (gEA) en het relatieve gewicht van de energiefactuur

“Ook na de liberalisering had ik pech. Ik kon onmogelijk mijn factuur betalen. Mijn leverancier verbrak ons contract. Ik kwam terecht bij mijn distributienetbeheerder.”

De gemeten energiearmoede (gEA) brengt de huishoudens in kaart wiens energie-uitgaven ‘abnormaal’ hoog worden beschouwd in verhouding tot hun beschikbaar inkomen na aftrek van de woonkosten.³³

31. Methodologische opmerking: sinds 2016 verschilt de indicator verborgen energiearmoede (vEA) enigszins van diegene die de voorgaande jaren werd berekend, aangezien het niet mogelijk was de gezinnen met een relatief goed geïsoleerde woning uit te sluiten.

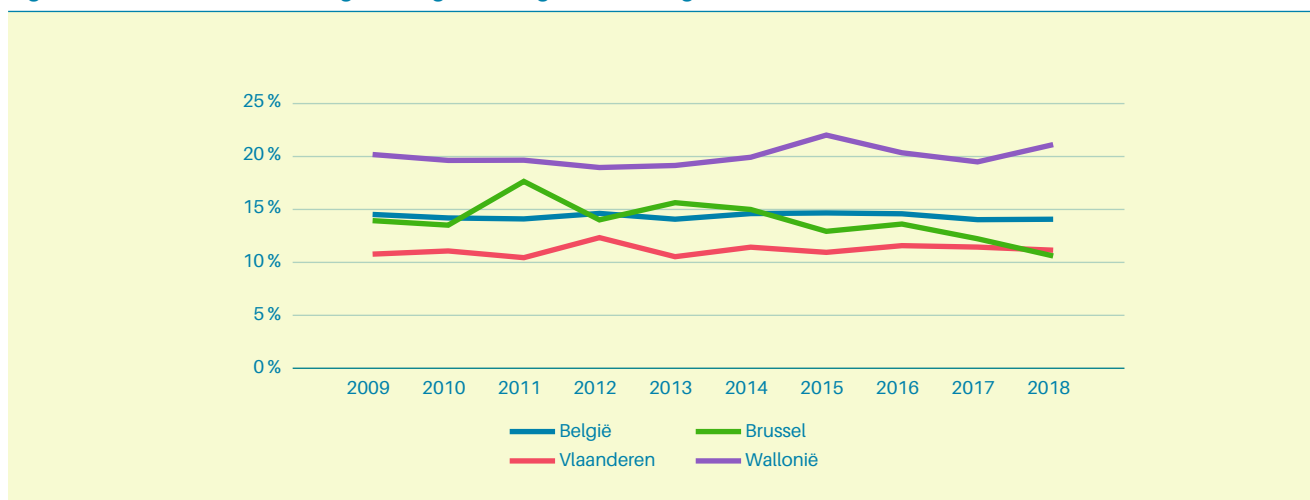
32. “Equivalent beschikbaar inkomen is het totale inkomen van het huishouden, na aftrek van belastingen en andere inhoudingen, dat beschikbaar is om te besteden of te sparen, gedeeld door het aantal leden van het huishouden, omgerekend naar volwassen eenheden. Gelijkaardigheid tussen de leden van het huishouden wordt verkregen door leeftijdsweging, met behulp van de «gewijzigde» equivalentieschaal van de OESO.” (bron en aanvullende informatie beschikbaar op: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Equivalent_disposable_income/fr, toegankelijk in januari 2019).

33. De drempel die hier als referentie voor “normaal” wordt gebruikt, schommelt van jaar tot jaar (zie de methodologische nota aan het einde van het document). In 2018 bedroeg deze drempel 11,7%. Elk huishouden waarvan de energiefactuur hoger was dan 11,7% van het beschikbare inkomen minus de kosten van huisvesting en dat tot de eerste vijf decielen van het equivalente inkomen behoorde, werd beschouwd als een huishouden dat zich in een situatie van gemeten energiearmoede bevond.

Omvang van de gemeten energiearmoede

In 2018 werd ongeveer 14,1% van de huishoudens getroffen door gemeten energiearmoede (gEA), 34 met verschillen tussen de regio's: 11,0% in Vlaanderen, 10,5% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 21,1% in Wallonië.

Figuur 9: Evolutie van de omvang van de gEA in België en de drie gewesten

Bron: BE-SILC 2009-2018; eigen berekeningen

Verschillende factoren kunnen de grotere omvang van de gEA in Wallonië verklaren: een hogere energiefactuur (de prijs van aardgas is daar het hoogst, het klimaat is er minder mild, de woningen zijn over het algemeen groter en van een lagere energiekwaliteit³⁵), lagere besteedbare inkomens dan in Vlaanderen, hoewel iets hoger dan in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

34. Ter vergelijking: de CREG hanteert in haar studie een drempel van 10% van het beschikbare inkomen minus de woonlasten en sluit de rijkste gezinnen niet uit. Op basis van deze indicator, die lijkt op onze GEA-indicator, wordt een resultaat verkregen van 21,2% van de huishoudens in (gemeten) energiearmoede. <https://www.creg.be/nl/publicaties/studie-f1914>

35. Zie met name: <http://dev.ulb.ac.be/ceese/CEESE/documents/D1%20IRHiS.pdf> pagina's 28-30.

Diepte van de gemeten energiearmoede

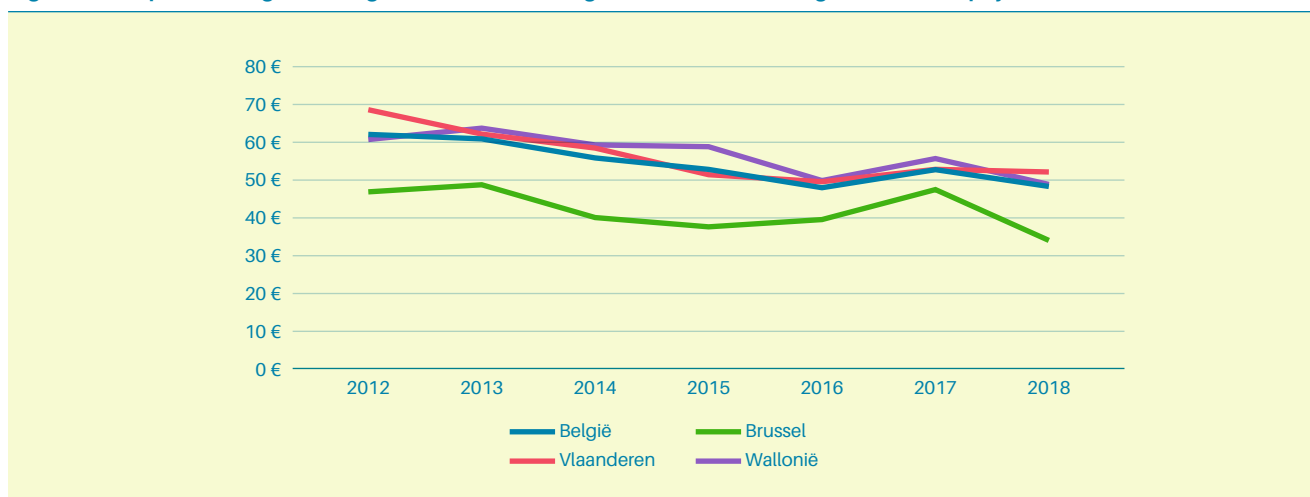
De diepte van de gemeten energiearmoede heeft betrekking op de ernst van de situatie in vergelijking met wat als 'normaal' wordt beschouwd³⁶. Hoe groter het verschil tussen de energiefactuur van de huishoudens in gEA en de referentiefactuur, hoe ernstiger de situatie van gEA zal zijn.

In 2018 gaven huishoudens in gEA gemiddeld €51,94 per maand meer uit aan hun energiefactuur dan de waarde voor een factuur die als 'normaal' wordt beschouwd in verhouding tot hun besteedbaar inkomen (verminderd met de kosten van huisvesting). Dit bedrag varieert naargelang het gewest: van 36,53 euro in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot 55,88 euro in Vlaanderen en 52,62 euro in Wallonië.

De ernst van de situaties van gemeten energiearmoede (exclusief inflatie) is tussen 2012 en 2018 met 23% gedaald (constante prijs).³⁷

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onderscheidt zich van het Vlaams en het Waals Gewest door een geringere diepte, waarvan de waarden relatief dicht bij elkaar liggen. Dit komt waarschijnlijk door het stedelijke karakter van het gebied en de dominantie van appartementen in het woningpark. Toch moeten de variaties in de Brusselse waarden met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd en zijn ze moeilijk te interpreteren in vergelijking met die van de andere twee gewesten door de geringe omvang van de SILC-steekproef in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Figuur10: Diepte van de gEA in België en voor de drie regio's in euro/maand tegen constante prijzen (basis = 2013)

Bron: BE-SILC 2012-2018 gegevens; eigen berekeningen

36. Diepte meet hier het bedrag dat een huishouden in gEA 'boven' zijn maandelijkse energiefactuur uitgeeft in verhouding tot zijn besteedbaar inkomen verminderd met de kosten van huisvesting. Dit bedrag is het verschil tussen zijn eigenlijke energiefactuur en de 'normale' energiefactuur. In dit geval wordt de factuur als normaal beschouwd als ze niet meer bedraagt dan 11,7% van het beschikbare inkomen van het huishouden minus de kosten van de huisvesting. De 11,7% komt overeen met het dubbele van de mediaanverhouding tussen de energiefactuur en het besteedbaar inkomen verminderd met de woonlasten berekend over de gehele bevolking.

37. - 20% in Wallonië, -24% in Vlaanderen en -28% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

➤ Verborgen energiearmoede (vEA) en mogelijke situaties van beperking

"Ik koos ervoor om zonder elektriciteit te leven... Een keuze uit angst voor komende facturen. Ik help mij met zaklampen en een campingkookvuurtje op gas. Ik heb stroom in de gemeenschappelijke kelder; daar kan ik mijn telefoon en computer opladen. Gas is inbegrepen in de huurprijs en er is een gedeelde meter. Ik heb warm water. Ook al is het niet vanzelfsprekend, vooral in de winter, ik woon waardig..." (Le Soir, 28/12/2018).

De indicator voor verborgen energiearmoede (vEA) is bedoeld om huishoudens te identificeren waarvan de energie-uitgaven 'abnormaal' laag worden geacht in vergelijking met een vergelijkbaar huishouden (aantal personen, aantal kamers in de woning), wat duidt op een hoog risico op deprivatie in verhouding tot de basisbehoeften van het huishouden. Ook hier worden alleen de huishoudens behorend tot de vijf eerste equivalente inkomensdecielen in aanmerking genomen.

Omvang van de verborgen energiearmoede

In 2018 had ongeveer 4,2% van de huishoudens in België een abnormaal lage energiefactuur in vergelijking met vergelijkbare huishoudens. Deze huishoudens bevinden zich mogelijk³⁸ in een situatie van verborgen energiearmoede.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft het hoogste percentage huishoudens dat mogelijk in verborgen energiearmoede verkeert. Dit aandeel neemt toe in de periode 2011-2018 en ligt ver boven het aandeel in de andere twee regio's. Ook hier is de toename van appartementen (kleinere omvang, isolatie door gemeenschappelijke muren), en dus de kleinere oppervlakte van de woningen, in vergelijking met Vlaanderen en vooral Wallonië, waarschijnlijk een van de oorzaken.

Tabel 4: Evolutie van de omvang van de verborgen energiearmoede (vEA*) in België en de drie gewesten

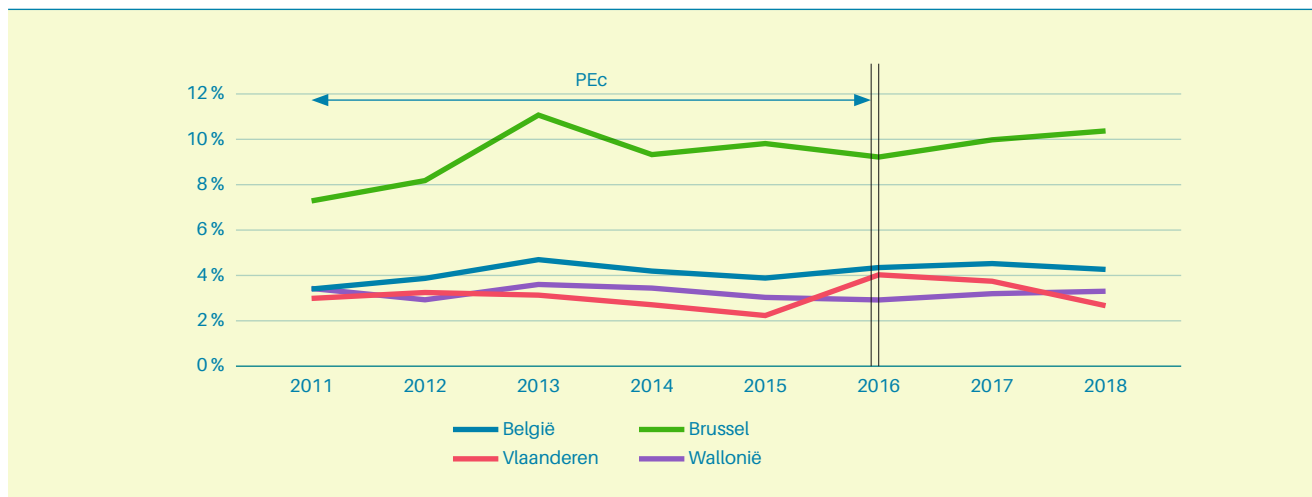
	2009	2010	2013	2014	2015	2016	2017	2018
België	4,7 %	4,5 %	5,2 %	4,7 %	4,4 %	4,3 %	4,5 %	4,2 %
Vlaanderen						2,9 %	3,1 %	3,3 %
Bruxelles						9,2 %	9,9 %	10,3 %
Wallonië						3,9 %	3,7 %	2,6 %

Opmerking: De vEA*-indicator sluit niet uit dat huishoudens een relatief goed geïsoleerde woning bewonen. In 2018 zijn huishoudens die hun huis met zonnepanelen verwarmen van de indicator uitgesloten (0,1 procentpunt).

Bron: BE-SILC 2012-2018 gegevens; eigen berekeningen

38. Ze kampen potentieel met vEA omdat het niet langer mogelijk is om huishoudens die een relatief goed geïsoleerde woning bewonen uit te sluiten van de indicator. Vragen over dak-, wand- en vloerisolatie, of over de aanwezigheid van dubbele beglazing waarmee we vroeger relatief goed geïsoleerde woningen identificeerden, zijn vanaf 2016 uit het onderzoek verwijderd. Aan de andere kant is het nog steeds mogelijk om huishoudens met een tweede woning en degenen die hun huis met zonnepanelen of een warmtepomp verwarmen uit te sluiten.

Figuur 11: Evolutie van de omvang van de vEA/vEA* in België en de drie gewesten

Opmerking: vanaf 2016 sluit de vEA*-indicator geen huishoudens meer uit die een relatief goed geïsoleerde woning bewonen. (In 2015 waren zij goed voor ongeveer 0,5% van de huishoudens in vEA). In 2018 zijn huishoudens waarvan de woningen zijn voorzien van zonnepanelen, uitgesloten van de vEA*-indicator (deze veronderstelling vermindert de vEA*-indicator met 0,1 procentpunt).

Bron: BE-SILC 2012-2018 gegevens; eigen berekeningen

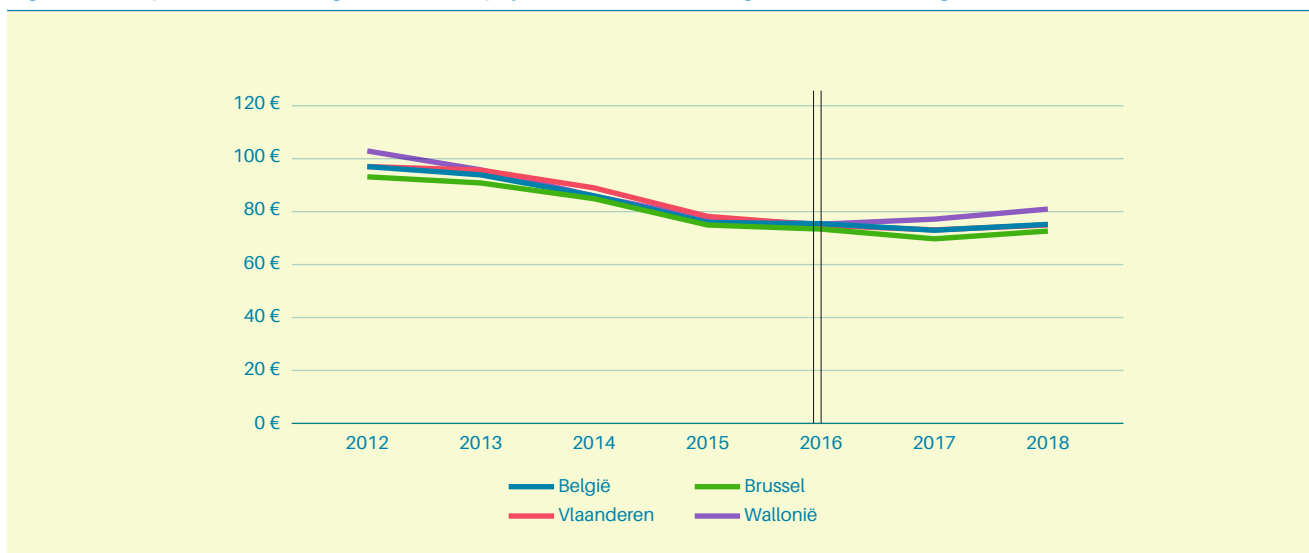
Diepte van de verborgen energiearmoede

In vergelijking met 2012 is de ernst van de mogelijke situaties van verborgen energiearmoede in elk van de drie regio's afgenomen (evolutie aan constante prijzen).

In België besteedden huishoudens in verborgen energiearmoede³⁹ in 2018 gemiddeld ongeveer 80 euro per maand (tegen lopende prijzen) minder aan hun energiefactuur dan vergelijkbare huishoudens. **De regio's vertonen in de periode 2012-2018 vrij gelijkaardige dieptes van verborgen energiearmoede.**

De ernst van de verborgen energiearmoede (exclusief inflatie) is tussen 2012 en 2018 (constante prijs) zowel nationaal als in elk van de drie regio's gemiddeld met ongeveer 22% gedaald.

Figuur 12: Diepte van de vEA tegen constante prijs (basis = 2013) in België en voor de drie gewesten (2012-2018)

Opmerking: De dieptewaarden vanaf 2016 zijn niet direct vergelijkbaar met die van de voorgaande jaren, omdat het niet meer mogelijk was om huishoudens met relatief goed geïsoleerde woningen uit de vEA-indicator te halen.

Bron: BE-SILC 2012-2018; eigen berekeningen

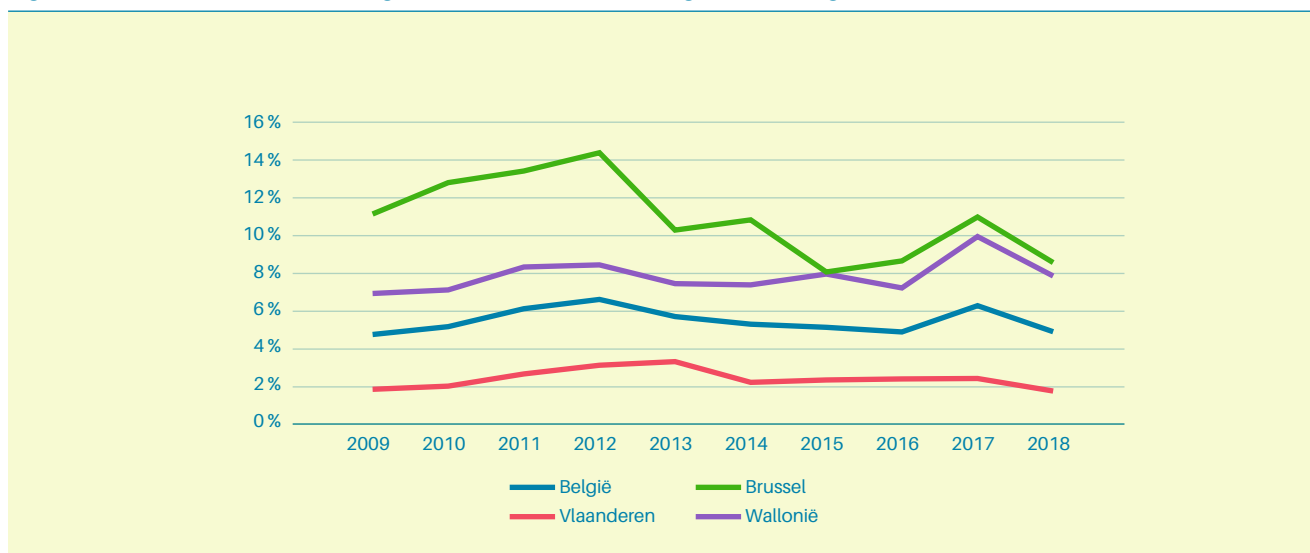
39. Zonder huishoudens te verwijderen die relatief goed geïsoleerde woningen bewonen.

➤ Subjectieve energiearmoede (sEA)

Subjectieve energiearmoede heeft betrekking op de ervaringen en gevoelens van huishoudens in relatie tot hun (financiële) vermogen om de energiefactuur te betalen.

In tegenstelling tot de andere indicatoren is deze indicator puur subjectief en een door de huishoudens zelf opgegeven toestand. Om de coherentie te behouden, en in tegenstelling tot de indicator van de Europese Observatorium voor energiearmoede (EPOV)⁴⁰, worden alleen huishoudens behorend tot de vijf eerste equivalente inkomensdecielen in de indicator opgenomen.

Figuur 13: Aandeel van de door sEA getroffen huishoudens in België en de drie gewesten (2009-2018)

Bron: BE-SILC 2009-2018; eigen berekeningen

De regionale verschillen zijn vrij groot, met een veel kleinere omvang in Vlaanderen (1,9%) dan in Wallonië (8,0%) en Brussel (8,6%). Het verschil in het niveau van het beschikbare gezinsinkomen kan hiervan de oorzaak zijn.

40. <https://www.energypoverty.eu/indicator?primaryId=1461&type=barrom=2018o=2018ountries=BEisaggregation=none>

➤ Overlappen tussen de drie vormen van energiearmoede

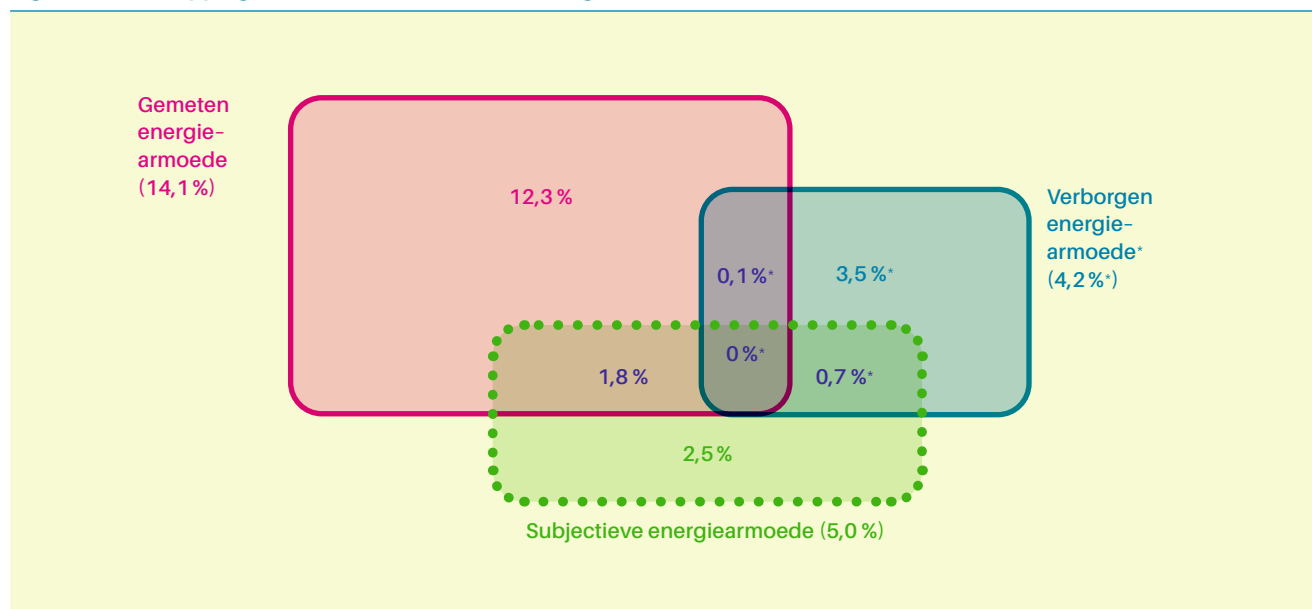
Om na te gaan of de drie indicatoren voor energiearmoede elk een bepaalde situatie aangeven, werd een analyse uitgevoerd om mogelijke overlappen tussen de categorieën vast te stellen. De resultaten laten zien dat er weinig overlap is, zoals blijkt uit de volgende grafiek op basis van de resultaten van 2018, met uitzondering van de gEA en de sEA, waarvoor 1,8% van de huishoudens in beide categorieën vallen.

Rekening houdend met deze overlappen (Figuur 14) werd in 2018 in totaal 20,8% van de huishoudens in België potentieel getroffen door een of andere vorm van energiearmoede, waarvan 18,4% door een 'objectieve' vorm (gEA of vEA⁴¹) en 2,5% door een in hoofdzaak subjectieve vorm (enkel sEA).

2,6% van de huishoudens combineert ten minste twee vormen van energiearmoede (sEA in combinatie met gEA of vEA).

Als we het kader van de analyse per huishouden verlaten en naar individuele situaties kijken, blijkt dat 16,2% van de mensen die in België wonen, zich in energiearmoede bevinden (alle vormen samen). Dit percentage is lager dan dat van de huishoudens (20,8%), aangezien eenpersoonshuishoudens, die per definitie slechts één persoon omvatten, bijzonder gevoelig zijn voor de drie vormen van energiearmoede en daarom oververtegenwoordigd zijn in de populatie van huishoudens met energiearmoede⁴².

Figuur 14: Overlapping tussen de drie vormen van energiearmoede (2018)

* De indicator Verborgen energiearmoede is sinds 2016 iets anders berekend dan in voorgaande jaren. De variabelen die het mogelijk maken om huishoudens die een relatief goed geïsoleerde woning bewonen van de indicator uit te sluiten, zijn sinds 2016 in niet meer opgenomen in de BE-SILC-vragenlijst. Bron: BE-SILC 2013-2018; eigen berekeningen

41. **Methodologische opmerking:** sinds 2016 wijkt de indicator voor verborgen energiearmoede (vEA) enigszins af van die van de voorgaande jaren omdat het niet meer mogelijk was om huishoudens met een relatief goed geïsoleerde woning uit te sluiten. Figuur 12 kan daarom niet direct worden vergeleken met de jaren voor 2016.

42. Zie punt 4 voor meer details over dit onderwerp.

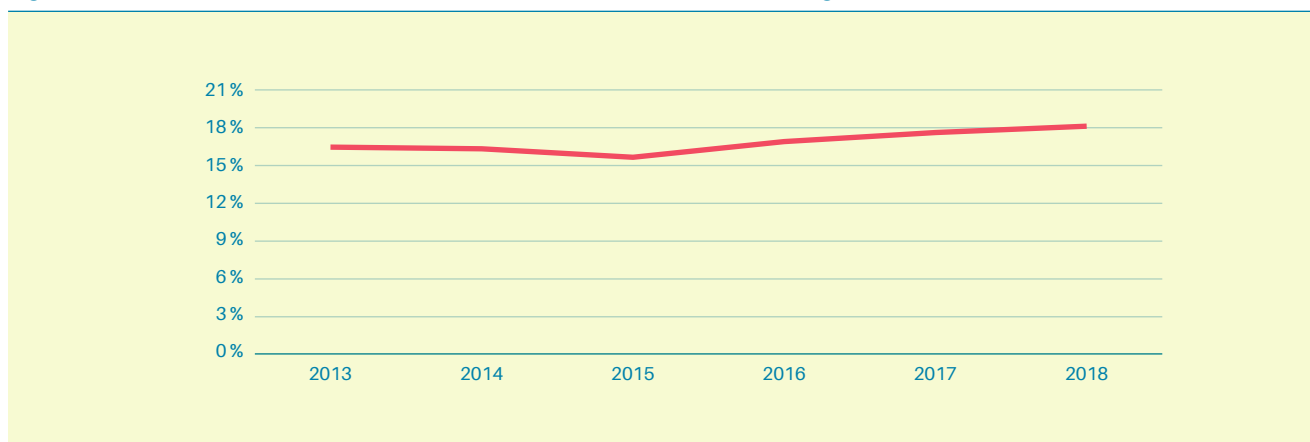
Energiearmoede en lage inkomens

➤ Energiearmoede en armoederisico

“Mijn inkomen ligt zeer laag. Ik heb slechts 1.100 euro per maand voor mij, mijn drie kinderen en mijn vrouw. Elke maand gaat het dus om dezelfde vragen: wat gaan we eten, wat gaan we betalen? Mijn huur bedraagt 720 euro en, met een afbetalingsplan voor schulden, gaat het om 820 euro die ik maandelijks moet storten. En daarnaast heb ik energiefacturen voor elektriciteit en gas. Samen is dat bijna 60 euro. Plus gezondheidszorgfacturen voor mij en de kinderen.”

In 2018 had **18% van de huishoudens die in België een armoederisico**, d.w.z. dat hun inkomen minder dan 60% van het nationale mediane inkomen⁴³ bedroeg. Dit is slechts een maatstaf voor inkomensarmoede, die de afgelopen jaren is toegenomen.

Figuur 15: Evolutie van het aandeel huishoudens met een armoederisico in België 2013-2018

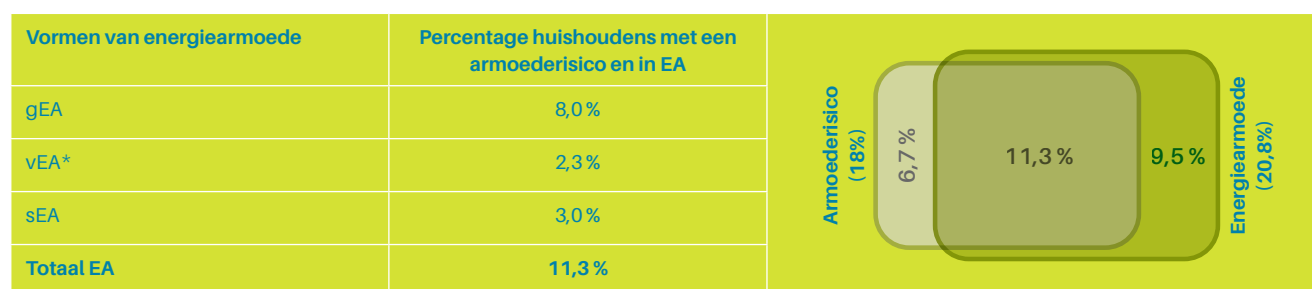

Bron: BE-SILC 2013-2018; eigen berekeningen

43. Als we kijken naar de indicator op individueel niveau, zien we dat 16,4% van de mensen die in 2018 in België woonden, het risico liep om in armoede te vervallen. Arme huishoudens tellen verhoudingsgewijs meer alleenstaanden.

Door de huishoudens met een risico op armoede en energiearmoede (alle vormen samen) met mekaar te kruisen, kan worden vastgesteld dat **bijna de helft van de huishoudens die in energiearmoede leven, geen armoederisico lopen** (9,5% van de 20,8%).

Figuur 16 en tabel 5: Kruising tussen armoederisico en energiearmoede

Opmerking: de som van de % huishoudens die in armoede dreigen te vervallen voor elke vorm van energiearmoede is groter dan 11,3% als gevolg van mogelijke overlappings: sommige huishoudens kunnen met verschillende vormen van energiearmoede tegelijk kampen.

Bron: BE-SILC 2013-2018; eigen berekeningen

➤ Energiearmoede en equivalente inkomensdecielen

Inkomens equivalent maken betekent dat rekening wordt gehouden met de samenstelling van het huishouden. Zo zal een huishouden van twee volwassenen en een kind, bijvoorbeeld, met hetzelfde inkomen als een alleenstaande persoon, niet dezelfde koopkracht hebben.

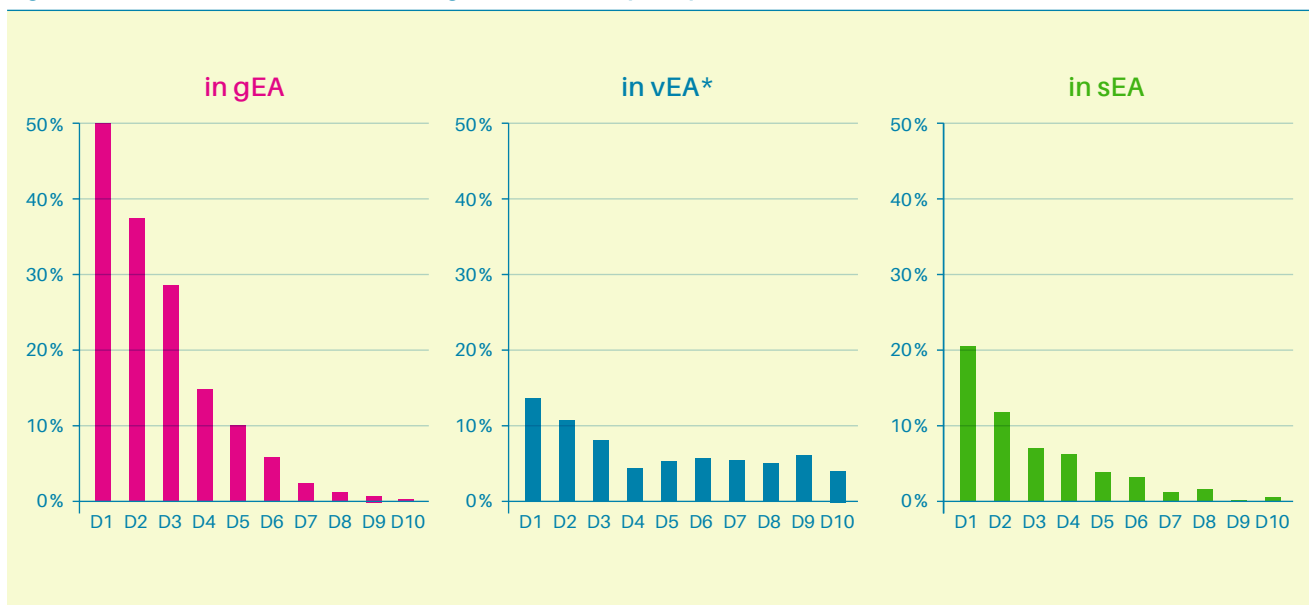
Decielen maken het mogelijk de bevolking onder te verdelen in 10 inkomenscategorieën. Het eerste deciel (D1) betreft de 10% huishoudens met het laagste inkomen, terwijl het tiende deciel (D10) de 10% van de huishoudens met het hoogste inkomen betreft.

We werkten met equivalente inkomensdecielen om te analyseren of er een verband is tussen de gezinsinkomens en het feit of zij al dan niet met energiearmoede kampen.

De volgende figuren tonen voor elk van de drie vormen van energiearmoede het aandeel huishoudens in energiearmoede voor elk deciel van de equivalent inkomens, los van de hypothese dat enkel de huishoudens met de laagste inkomens (decielen D1 tot en met D5) met energiearmoede kunnen kampen.

Aangezien de steekproefgrootte van elk deciel vrij beperkt was, moeten de resultaten omzichtig worden geïnterpreteerd. Uit de grafieken blijkt echter duidelijk dat de minst begunstigde huishoudens (D1 tot D3) ook de huishoudens zijn die het grootste risico lopen op energiearmoede, ongeacht de vorm ervan. Ook al vindt men in elk deciel wel gezinnen met en zonder energiearmoede.

Figuur 17: Aandeel van de huishoudens in gEA, vEA* of sEA per equivalent inkomensdecielen

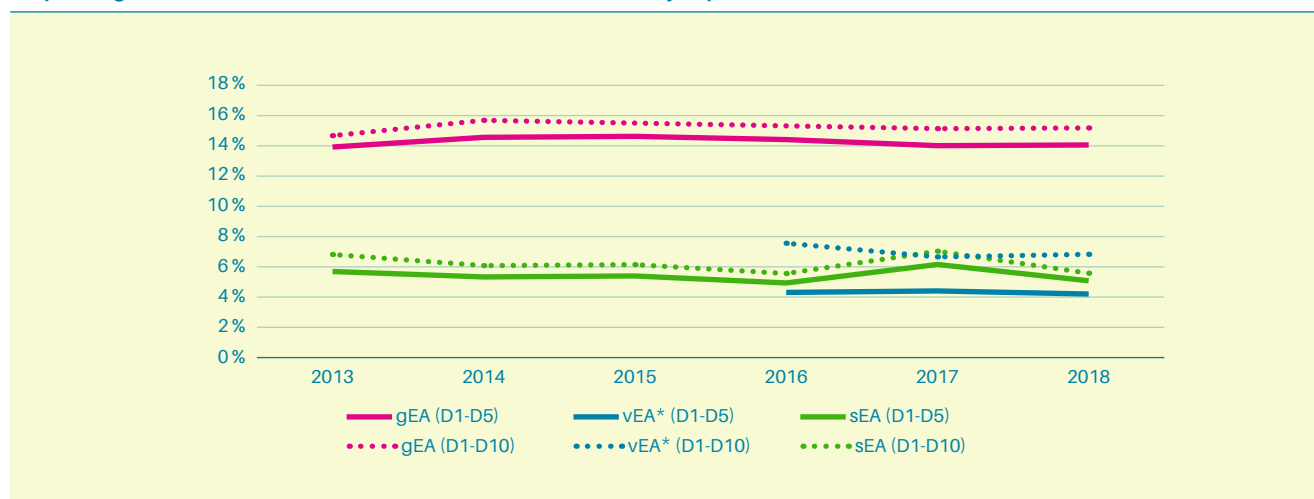

* In 2018 kon de indicator verborgen energiearmoede (vEA) niet op dezelfde manier worden berekend als de jaren voor 2016, omdat het niet mogelijk was om huishoudens met een relatief goed geïsoleerde woning uit te sluiten. Deze gegevens zijn dus niet direct vergelijkbaar met de gegevens voor de jaren 2013 tot 2015.
Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

De **gEA-indicator** is bijzonder gevoelig voor het equivalente inkomensdeciel van de huishoudens: hij bedraagt 50% voor D1 en 37,5% voor D2, vergeleken met minder dan 1% voor de D9- en D10-decielen. Het **weglaten van de voorwaarde dat men tot de eerste vijf equivalente inkomensdecielen behoort**, verandert weinig aan het resultaat voor deze indicator (zie Tabel 6): **15,2% in plaats van 14,1%**.

De vEA-indicator blijft de indicator die het meest beïnvloed wordt door de selectie van de eerste vijf equivalente inkomensdecielen. **Als de voorwaarde om tot de eerste vijf equivalente inkomensdecielen te behoren verdwijnt om een huishouden in vEA* te beschouwen, tellen we 6,9% getroffen huishoudens in 2018 in plaats van 4,2%** (zie Tabel 6 en Figuur 18). Het feit dat mensen met een hoog inkomen beter in staat zijn om te investeren in energiebesparingen voor hun woning of een tweede woning zijn mogelijke verklaringen voor dit resultaat.

Figuur 18: Veranderingen in de omvang van de drie vormen van energiearmoede met (vaste lijn) en zonder (stippellijn) toepassing van de voorwaarde dat huishoudens tot de eerste vijf equivalente inkomensdecielen behoren

Bron: BE-SILC 2013-2018; eigen berekeningen

De **sEA-indicator** wordt niet sterk beïnvloed door het verdwijnen van de voorwaarde dat men tot de eerste vijf equivalente inkomensdecielen behoort: hij stijgt tot **5,7% in plaats van 5,0%**. Zoals Figuur 17 laat zien, is de kans dat huishoudens in de hogere inkomensklassen moeilijkheden ondervinden om hun woning goed te verwarmen aanzienlijk kleiner dan de bij de andere.

Tabel 6: Omvang van de indicatoren voor energiearmoede voor de gehele bevolking en voor huishoudens in de eerste vijf inkomensdecielen (HY020)

Indicator	Omvang berekend op de gehele bevolking	Omvang berekend op basis van de eerste vijf inkomensdecielen
gEA	15,2%	14,1%
vEA*	6,9%	4,2%
sEA	5,7%	5,0%

* vEA berekend zonder rekening te houden met huishoudens met een relatief goed geïsoleerde woning.

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

> Energiearmoede en arbeidsinkomen

Deel uitmaken van een huishouden zonder inkomen uit arbeid doet het risico op energiearmoede aanzienlijk toenemen⁴⁴ (36,4% van deze huishoudens kampt met energiearmoede). Deze groep vertegenwoordigt 42,4% van alle huishoudens, maar meer dan 74% van de huishoudens in energiearmoede, in welke vorm dan ook. De combinatie van een lager inkomen en een grotere aanwezigheid in de woning zijn mogelijke verklarende factoren.

Toch is het ook belangrijk op te merken dat **14,9% van de huishoudens met één arbeidsinkomen en 4% van de huishoudens met twee of meer arbeidsinkomens zich ook in een situatie van energiearmoede bevinden.**

Tabel 7: Aandeel van de huishoudens die door energiearmoede worden getroffen (in totaal en voor elk van de drie vormen) naargelang het aantal arbeidsinkomens van de huishoudens

Soorten huishoudens	Aandeel van de huishoudens in EA
Geen inkomen uit arbeid	36,4 %
Een inkomen uit arbeid	14,9 %
Twee of meer arbeidsinkomens	(4,0 %)
Totaal aantal huishoudens	20,8 %

Opmerking: De tussen haakjes vermelde percentages zijn indicatief omdat de beperkte steekproefgrootte geen garantie biedt voor de kwaliteit van het resultaat.
Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

> Energiearmoede en materiële deprivatie

Het armoederisico is uitsluitend gebaseerd op een monetair criterium. Om een ander aspect van armoede te illustreren, is een indicator ontwikkeld om het niveau van materiële deprivatie te meten dat door arme huishoudens wordt ervaren. Materiële deprivatie wordt gedefinieerd als het gebrek aan toegang, om financiële redenen, tot een reeks van 9 zaken die noodzakelijk worden geacht voor een menswaardig bestaan in onze samenleving.⁴⁵ De mate van deprivatie wordt 'ernstig' genoemd als het huishouden geen toegang heeft tot ten minste 4 van deze zaken.⁴⁶

Om de 'ernstige materiële deprivatie' te meten, en te kijken op welke wijze dit al dan niet kan worden gelinkt aan situaties van energiearmoede, werd een indicator van materiële deprivatie opgesteld op basis van de gegevens beschikbaar in de BE-SILC-enquête. Deze indicator is gebaseerd op de 9 items die door het Belgische statistiekbureau worden opgelijst en de antwoorden op een reeks vragen die polsen naar de financiële mogelijkheden van het huishouden om:

- > de huur, hypotheek of nutsrekeningen (bv. energie, water) te betalen;
- > het huis voldoende warm te houden;
- > onverwachte uitgaven te maken;
- > regelmatig vlees of eiwitten te eten;
- > op vakantie te gaan;
- > een kleurentelevisie te kopen;
- > een wasmachine te kopen;
- > een auto te kopen;
- > een telefoon te kopen.

44. Het niet hebben van een inkomen uit arbeid betreft zowel gepensioneerden als werklozen, maar ook gehandicapten, zieken, enz.

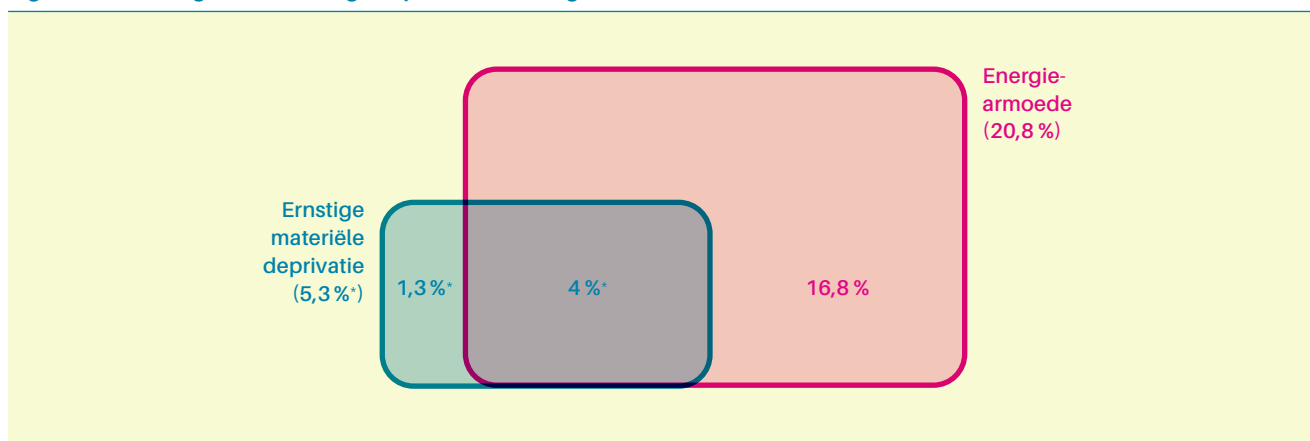
45. Zie met name de recente KBS-publicatie over dit onderwerp over de situatie van kinderen in België: <https://www.kbs-frb.be/fr/Activities/Publications/2018/20181211NT>.

46. <https://statbel.fgov.be/fr/themes/menages/pauvrete-et-conditions-de-vie/la-privation-materielle#news>

In 2018 beantwoordde 5,3% van de huishoudens⁴⁷ aan deze definitie van ernstige deprivatie.

Net als bij het risico op armoede laten de resultaten van de kruistabellen een verband zien tussen huishoudens in een situatie van ernstige materiële deprivatie en huishoudens in een situatie van energiearmoede.

Figuur 19: Kruising tussen ernstige deprivatie en energiearmoede (alle vormen)

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

76% van de huishoudens die zich in een situatie van ernstige materiële deprivatie bevinden, kampen immers ook met energiearmoede.

Van de huishoudens die in energiearmoede leven, bevindt 80,7% zich niet in een situatie van ernstige materiële deprivatie.

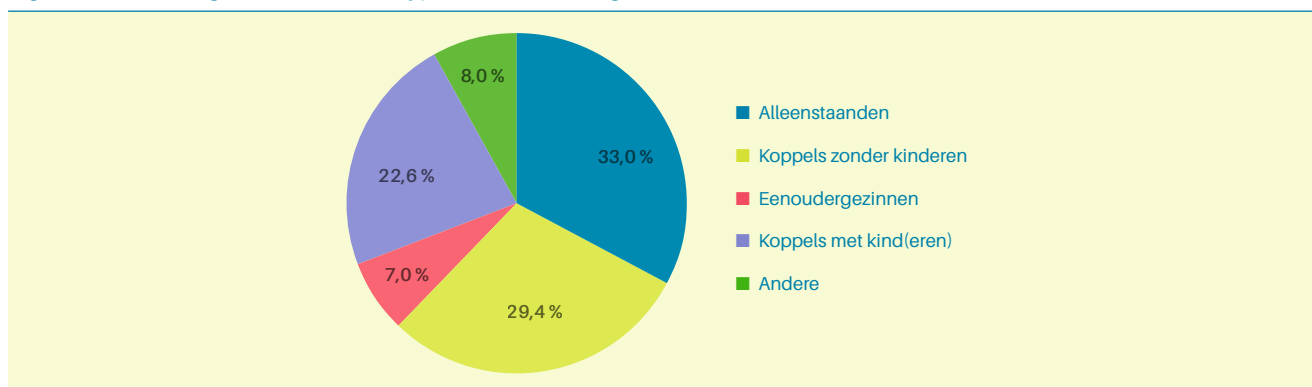
De vraag naar het vermogen om de woning goed te verwarmen is opgenomen in de 9 items van materiële deprivatie en in de definitie van de sEA-indicator. **Meer dan de helft (57,8%) van de huishoudens met ernstige materiële deprivatie bevindt zich in sEA, 12,1% in vEA* en 36,7% in gEA. Ongeveer 76% van de huishoudens met ernstige materiële deprivatie combineert ten minste twee vormen van energiearmoede,** terwijl in de totale bevolking slechts 2,6% van de huishoudens deze zaken combineert.

47. In de Statbel-rapporten over materiële deprivatie verwijst het genoemde percentage naar het % van de betrokken individuen, terwijl het hier gaat om een percentage van de huishoudens. De cijfers zijn dus iets anders. Het percentage betrokken huishoudens is hoger dan het percentage individuen, omdat alleenstaanden globaal meer worden getroffen dan andere huishoudens.

De meest getroffen huishoudens : eenoudergezinnen en alleenstaande (oudere) vrouwen

Alleenstaanden vertegenwoordigen een derde van de totale bevolking (continu groeiend % sinds 2014⁴⁸), eenoudergezinnen iets meer dan 7% (Figuur 20).

Figuur 20: Verdeling van de huishoudtypes in de bevolking

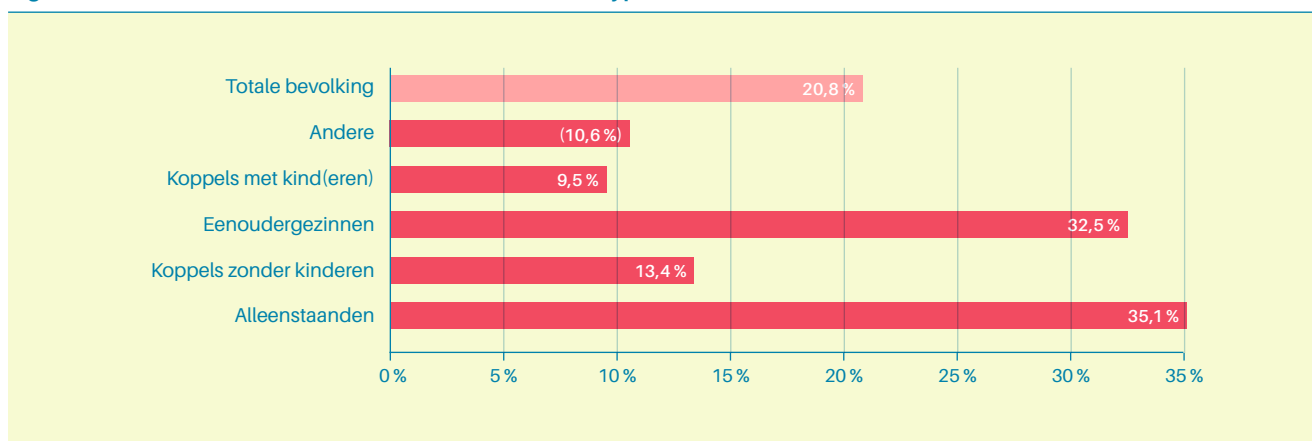

N (bevolking BE-SILC 2017) = 5.946 huishoudens
Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Alleenstaande personen en eenoudergezinnen zijn de types huishoudens die het meest kwetsbaar zijn voor energiearmoede, zoals blijkt uit de resultaten van Figuur 21 en Tabel 8.

32,5% van de eenoudergezinnen en 35,1% van de alleenstaanden kampen met energiearmoede, tegenover 9,5% van de koppels met kinderen.

Figuur 21: % van de huishoudens in EA (alle vormen) naar type huishouden

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

48. 30,4% in 2014; 31,2% in 2015; 32,3% in 2016; 32,7% in 2017 en 33,0% in 2018 (bron: BE-SILC 2014-2018; eigen berekeningen). In dezelfde periode daalde het aandeel koppels met kinderen.

Alleenstaande personen zijn vooral oververtegenwoordigd in gemeten energiearmoede, terwijl eenoudergezinnen oververtegenwoordigd zijn in elk van de vormen van energiearmoede.

Tabel 8: Soorten huishoudens en energiearmoede

Type huishouden	% van de huishoudens van dit type in gEA	% van de huishoudens van dit type in vEA*	% van de huishoudens van dit type in sEA	% van de huishoudens van dit type in EA (alle vormen)
Alleenstaanden	27,3 %	5,7 %	6,5 %	35,1 %
Eenoudergezinnen	(17,2 %)	(8,9 %)	(12,2 %)	32,5 %
Koppels zonder kinderen	9,2 %	(2,8 %)	(2,4 %)	13,4 %
Koppels met kind(eren)	(4,5 %)	(2,7 %)	(3,7 %)	9,5 %
Andere	(2,7 %)	(3,8 %)	(5,1 %)	(10,6 %)
Totaal aantal huishoudens	14,1 %	4,2 %	5,0 %	20,8 %

Opmerkingen:

> De som van de % van de drie vormen van EA komt niet overeen met het % in de laatste kolom, aangezien sommige huishoudens verschillende vormen van EA combineren

> De percentages tussen haakjes worden indicatief meegegeven omdat de kleine steekproefgrootte geen garantie biedt voor de kwaliteit van het resultaat

N (bevolking BE-SILC 2018) = 5.946 huishoudens

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Eenoudergezinnen en alleenstaanden moeten immers met één inkomen instaan voor het betalen van de energiefacturen en de woonkosten.

Tabel 9: Mediane energiefactuur en mediane huisvestingskosten per huishoudenstype (in €/maand)

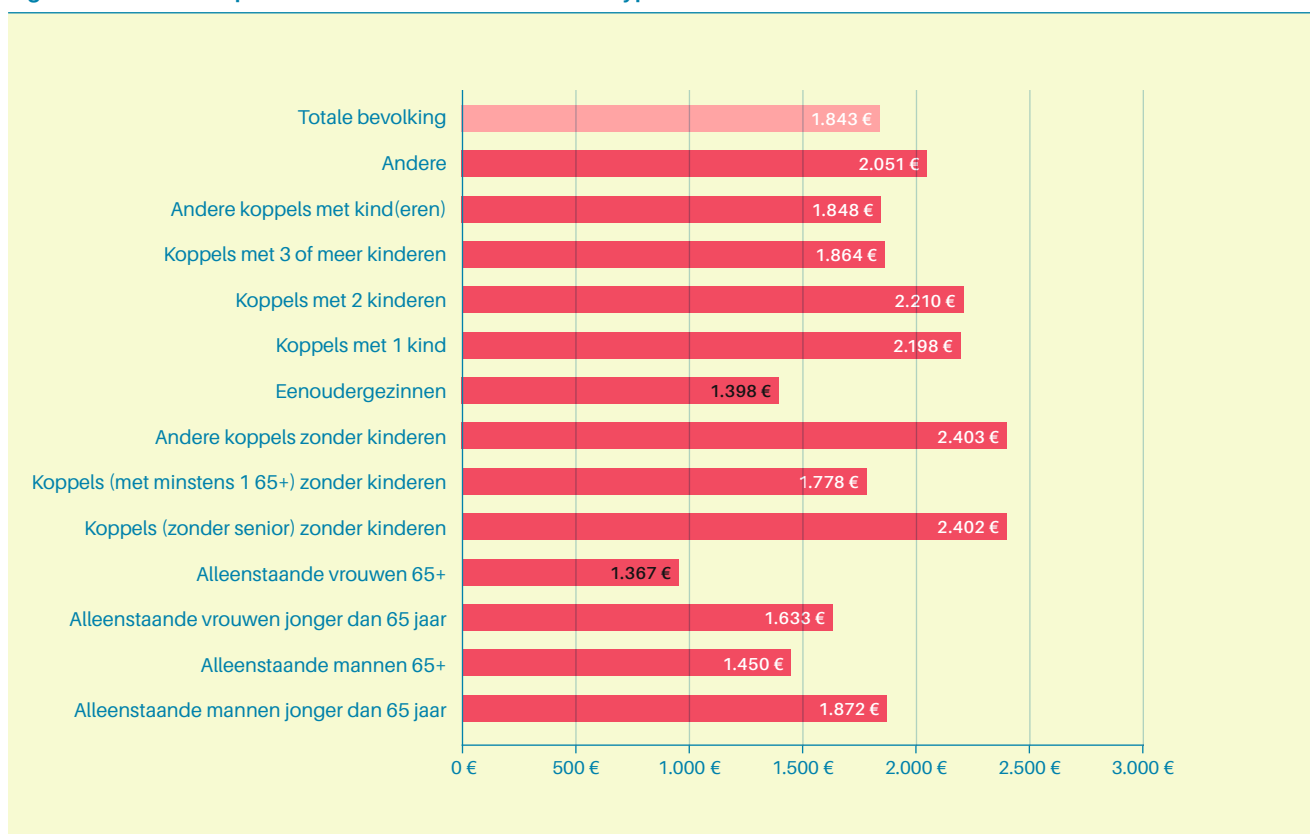
Type huishoudens	Mediane energiefactuur (€/maand)	Mediane huisvestingskosten (€/maand)
Alleenstaanden	107,5 €	322,5 €
Eenoudergezinnen	130,0 €	583,8 €
Koppels zonder kinderen	147,0 €	169,1 €
Koppels met kind(eren)	150,0 €	772,5 €
Andere	170,0 €	433,3 €
Totaal aantal huishoudens	135,0 €	441,2 €

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Bovendien is **het inkomen van deze huishoudens minder afkomstig uit arbeid** (63,7% van de alleenstaanden en 32,3% van de eenoudergezinnen hebben geen inkomen uit werk) en dus lager (Figuur 22).

Vrouwen zijn oververtegenwoordigd binnen deze groep van huishoudens die kwetsbaar zijn voor energiearmoede. Ze staan aan het hoofd van meer 80% van de eenoudergezinnen⁴⁹, zijn veel talrijker onder alleenstaanden van 65 jaar en ouder, en hebben gemiddeld een lager inkomen dan alleenstaande mannen in dezelfde leeftijdsgroep.

Figuur 22: Mediaan equivalent inkomen (in €/maand) naar type huishouden

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

49. Bron: https://statistieken.vlaanderen.be/QvAJAXZfc/notoolbar.htm?document=SVR%2FSV-Demografie-Private-Huishoudens_fusie2019.qvw&host=QVS%40cww100154&anonymous=true

> Oudere alleenstaande vrouwen

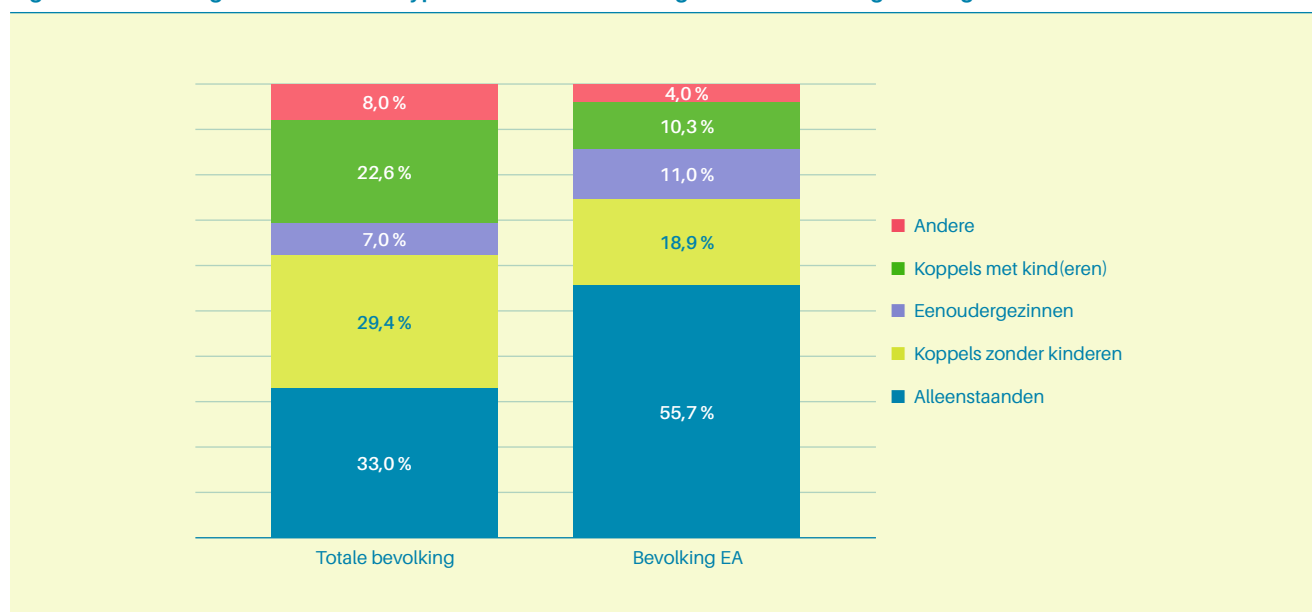
“We wilden waardig leven en we werden ouder, en dus wilden we een huis hebben. Ik weet niet waarom de makelaar akkoord ging met die som van 1.033 euro die maandelijks moest worden terugbetaald. Maar op dat moment werkte mijn man nog, dat was minder een zorg, en we namen het huis. Ik moet nog 2 jaar terugbetalen, het was op een korte periode, daarom is het zo duur.

En dan werd mijn man plots ziek. Hij overleed na drie weken. (...)

Ondertussen is de situatie rond energie rampzalig geworden. Vanaf de eerste factuur, zag ik het niet zitten. Ik zag al die facturen binnenkomen: elektriciteit, gas... Mijn inkomen van het weduwe-pensioen bedraagt slechts 1.140 euro.”

Alleenstaanden vormen een derde van de huishoudens in België, maar bij de huishoudens die met energiearmoede kampen, zijn ze duidelijk oververtegenwoordigd: **bijna 56% van de huishoudens in energiearmoede zijn alleenstaanden.**

Figuur 23: Verdeling van de huishoudtypes in de totale bevolking en in de bevolking in energiearmoede (alle vormen)

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Alleenstaande vrouwen, met name vrouwen van 65 jaar en ouder, zijn kwetsbaarder voor energiearmoede.

Bijna 40% van de alleenstaande vrouwen verkeert in energiearmoede (vergeleken met 30% van de alleenstaande mannen). Meer dan een derde van de huishoudens met energiearmoede zijn alleenstaande vrouwen (en 21% van de alleenstaande mannen).

Alleenstaande personen van 65 jaar en ouder zijn kwetsbaarder voor energiearmoede: 40,1% van hen verkeert in energiearmoede, vergeleken met 31,5% van de alleenstaande personen onder de 65 jaar. Bijna 74% van de 65-plussers in energiearmoede⁵⁰ en ongeveer de helft van de 65-plussers zijn vrouwen.

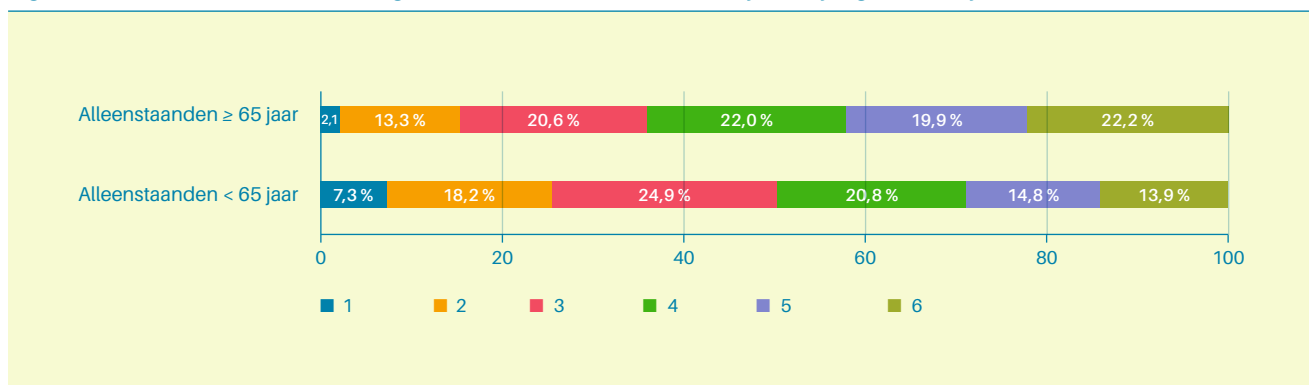
Tabel 10: Analyse naar geslacht en leeftijdscategorie van alleenstaande huishoudens in energiearmoede

Categorieën van alleenstaanden	% van de categorie in	% van de categorie in de bevolking
Alleenstaande mannen < 65 jaar	28,7%	10,7%
Alleenstaande mannen ≥ 65 ans	31,9%	4,6%
Alleenstaande vrouwen < 65 jaar	35,0%	8,6%
Alleenstaande vrouwen ≥ 65 ans	44,2%	9,2%
Alleenstaanden totaal	35,1%	33,0%
Totale bevolking	20,8%	100,0%
<i>Alleenstaande vrouwen</i>	<i>39,8%</i>	<i>17,8%</i>
<i>Alleenstaande mannen</i>	<i>29,7%</i>	<i>15,3%</i>
<i>Alleenstaanden ≥ 65 jaar oud</i>	<i>40,1%</i>	<i>13,8%</i>
<i>Alleenstaanden < 65 jaar oud</i>	<i>31,5%</i>	<i>19,2%</i>

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Onder de alleenstaanden wonen de 65-plussers in woningen met een groter aantal kamers: 42,1% woont in een woning met 5 of meer kamers, tegenover 28,7% van diegenen die jonger zijn dan 65 jaar.

Figuur 24: Aantal kamers in de woning van alleenstaande ouder dan 65 jaar en jonger dan 65 jaar

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

50. $19,6\% / (19,6\% + 7,0\%)$

➤ Gezinnen met kinderen

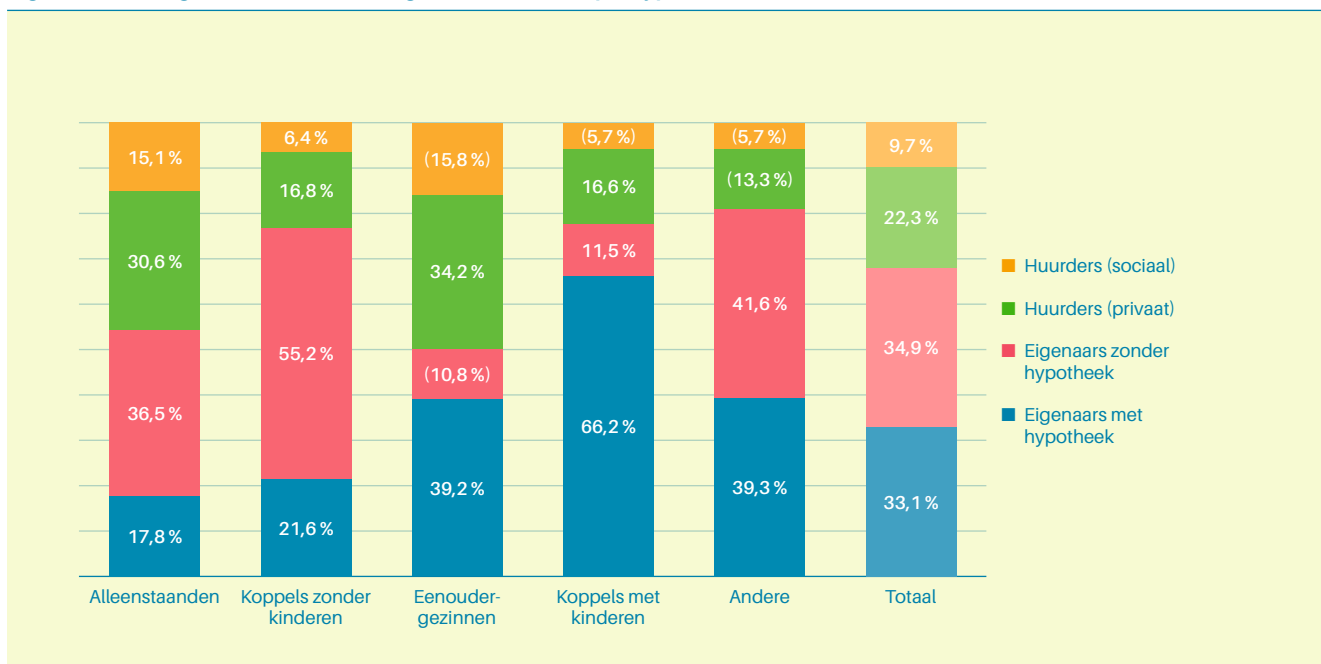
“Toch moest ik daarbovenop nog een grote jaarafrekening betalen, meer dan 1.000 euro. Die factuur kon ik niet betalen en, vanaf dan betaal ik, bovenop de 200 euro, maandelijks 40 euro extra om de factuur van 2016 terug te betalen. Ik moet 500 euro huur betalen voor het appartement. Ik moet betalen voor de boterhammen van de kinderen op school, plus de abonnementen. Zelf ga ik te voet of met de fiets.. (...) De kinderen zijn gestresseerd, 's nachts plassen ze opnieuw in bed. De kleinsten beseffen niet wat er aan de hand is, maar de grootsten begrijpen de situatie wel.. (...) Eind 2018 belde de advocaat van de (energie) leverancier om te weten waarom ik niet betaald had en wanneer ik dat ging doen.”

Bijna een derde van de eenoudergezinnen kampt met een of andere vorm van energiearmoede. Dit is ook het geval voor 9,5% van de koppels met kinderen, zoals te zien is op Figuur 21. Gezinnen met kind(eren) hebben een grotere kans om verschillende vormen van energiearmoede te combineren.

Op individueel niveau kampt 14,2% van de kinderen met energiearmoede en op het niveau van het huishouden verkeert 15% van de gezinnen met kinderen in energiearmoede.

Eenoudergezinnen⁵¹, meestal moeders met kinderen, behoren tot de huishoudens met de laagste equivalente inkomens (zie Figuur 22) en zijn oververtegenwoordigd in de categorie van de huurders (zowel op de private als op de sociale huurmarkt).

Figuur 25: Belang van verschillende eigendomsstatuten per type huishouden

Bron: BE-SILC 2018 en eigen berekeningen

51. Volgens de gegevens van BE-SILC 2018 zijn 61% van de eenoudergezinnen moeders met kind(eren).

Energiearmoede en gezondheidstoestand

"In 2018 ontving ik een rechtzettingfactuur van 3.000 euro. Vandaag betaal ik 200 euro per maand voor elektriciteit en gas.. (...)

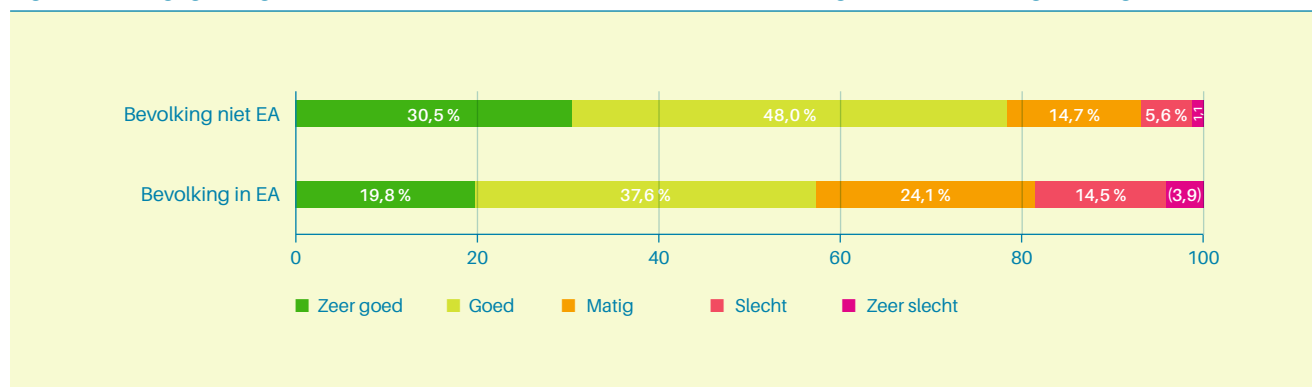
Ik kan er niet meer van slapen. Ik kreeg hartproblemen en ik heb zelfs een toestel moeten kopen om mijn bloeddruk te controleren. Ik ben meermaals bij een specialist in het ziekenhuis geweest."

De barometer 2016 gaf voor de eerste keer een verband weer tussen situaties van energiearmoede en de slechte gezondheid van diegenen die hiermee te kampen hebben. Een causaal verband kon echter niet worden aangetoond: leidt een slechte gezondheid tot een hoger risico op energiearmoede of is het, omgekeerd, de energiearmoede die de gezondheid van de betrokken huishoudens negatief beïnvloedt?

Ook in 2018 blijft deze vaststelling gelden. Leden van een huishouden in energiearmoede:

- › Verkeren aanzienlijk vaker in slechte of zeer slechte gezondheid (18,4%) dan personen die behoren tot een huishouden dat niet met energiearmoede kampt (6,7%)⁵²;

Figuur 26: Aangegeven gezondheidstoestand van mensen in de totale bevolking en in de bevolking in energiearmoede

N (BE-SILC 2018 bevolking) = 10.979 personen

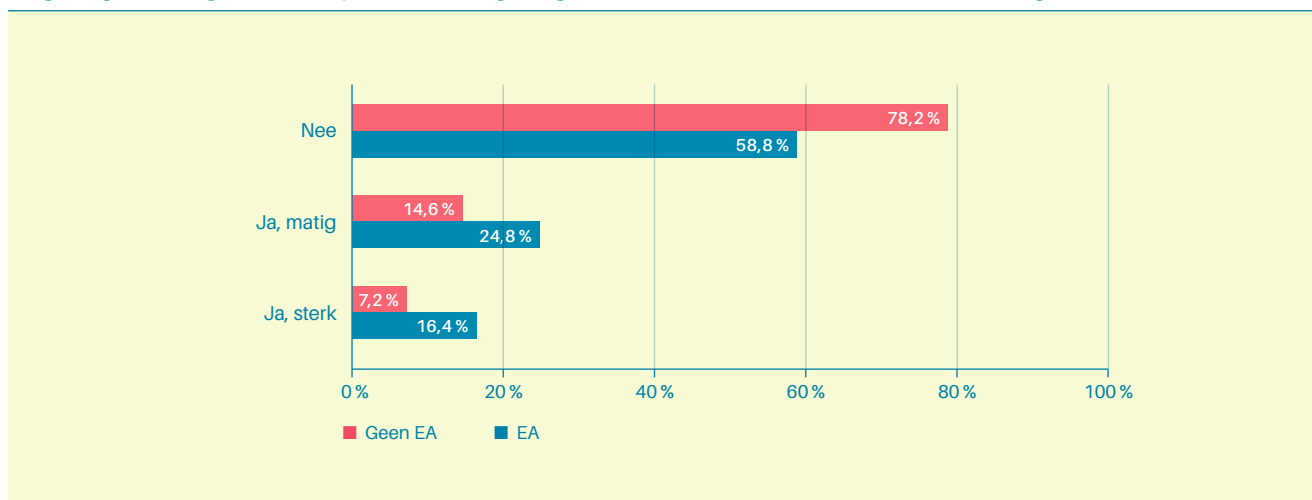
Bron: BE-SILC 2018 en eigen berekeningen

- › Lijden significant vaker aan chronische ziekten of gezondheidsproblemen (38,7%) dan personen die behoren tot een huishouden dat niet in energiearmoede verkeert (22,5%)⁵³;
- › Hebben vaker te lijden van een lichte (24,8% van de leden van een huishouden in EA tegenover 14,6% van de personen levend in een huishouden dat niet door EA wordt getroffen) tot ernstige (16,4% van de leden van een huishouden in EA tegenover 7,2% van de personen levend in een huishouden dat niet door EA wordt getroffen) beperking van hun dagelijkse activiteiten als gevolg van een gezondheidsprobleem.

52. Gemiddeld 8,7% van de totale bevolking verklaart in slechte of zeer slechte gezondheid te verkeren.

53. 25,2% van de totale bevolking maakt in 2018 melding van chronische ziekten of gezondheidsproblemen. Mensen die melden dat ze een chronische ziekte hebben, hebben een lagere mediane energiefactuur dan andere mensen, maar hebben ook een beduidend lager besteedbaar inkomen. Het gewicht van de energiefactuur is voor hen dus hoger.

Figuur 27: Verdeling van de antwoorden van individuen over het voorkomen van een beperking van hun dagelijkse activiteiten als gevolg van een gezondheidsprobleem naargelang het feit of hun huishouden al dan niet in energiearmoede verkeert

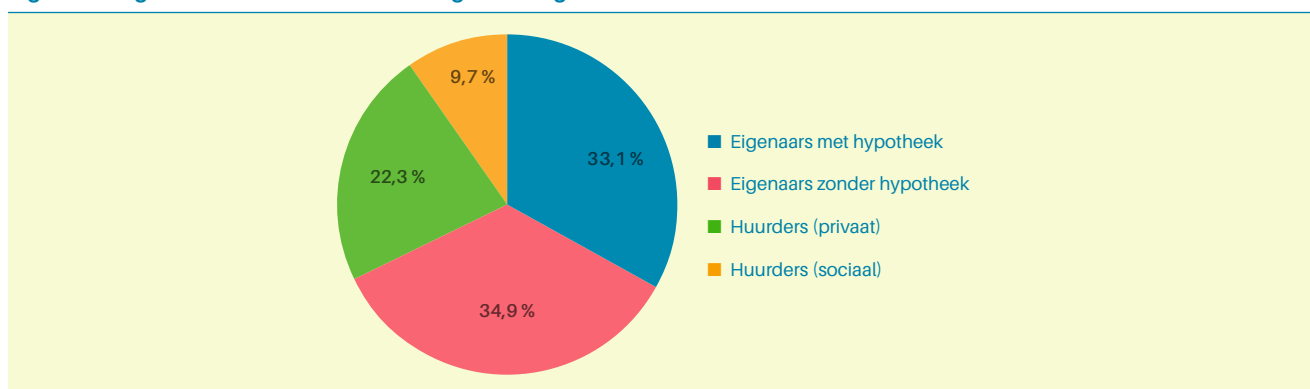
N (BE-SILC 2018 bevolking) = 10.980 personen
Bron: BE-SILC 2018 en eigen berekeningen

Relatie tot huisvesting

> Eigendomsstatuut van de woning

In totaal is 32% van de huishoudens in België huurder⁵⁴ en 68% eigenaar.

Figuur28: Eigendomsstatuut van de woningen in België (2018)

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Huurders zijn veel kwetsbaarder voor energiearmoede: 34,9% kampt hiermee, vergeleken met 14,2% van de eigenaars. Huurders tellen een groter aandeel alleenstaanden en eenoudergezinnen onder hun rangen, terwijl koppels met of zonder kinderen vaker eigenaar zijn (zie Figuur 29). Zoals uit de volgende tabel blijkt, hebben zij een grotere kans om in woningen van mindere kwaliteit te wonen.

Tabel 11: Aandeel van huishoudens in energiearmoede volgens het eigendomsstatuut van de woning

Eigendomsstatuut	% Totale bevolking	% in gEA	% in vEA*	% in sEA	% in EA (alle vormen)
<i>Eigenaars met een hypotheek</i>	33,1 %	5,4 %	(1,6 %)	(1,8 %)	7,9 %
<i>Eigenaars zonder hypotheek</i>	34,9 %	15,6 %	(3,1 %)	(2,6 %)	20,1 %
Totaal eigenaars	68,0 %	10,6 %	(2,4 %)	(2,2 %)	14,2 %
<i>Huurders (privaat)</i>	22,3 %	20,3 %	7,8 %	10,5 %	32,9 %
<i>Huurders (sociaal)</i>	9,7 %	24,6 %	(9,2 %)	(11,4 %)	39,7 %
Totaal huurders	32,0 %	21,6 %	8,2 %	10,8 %	34,9 %
Totale bevolking	100 %	14,1 %	4,2 %	5,0 %	20,8 %

Opmerking: de tussen haakjes vermelde percentages zijn indicatief omdat de beperkte steekproefgrootte geen garantie is voor de kwaliteit van het resultaat

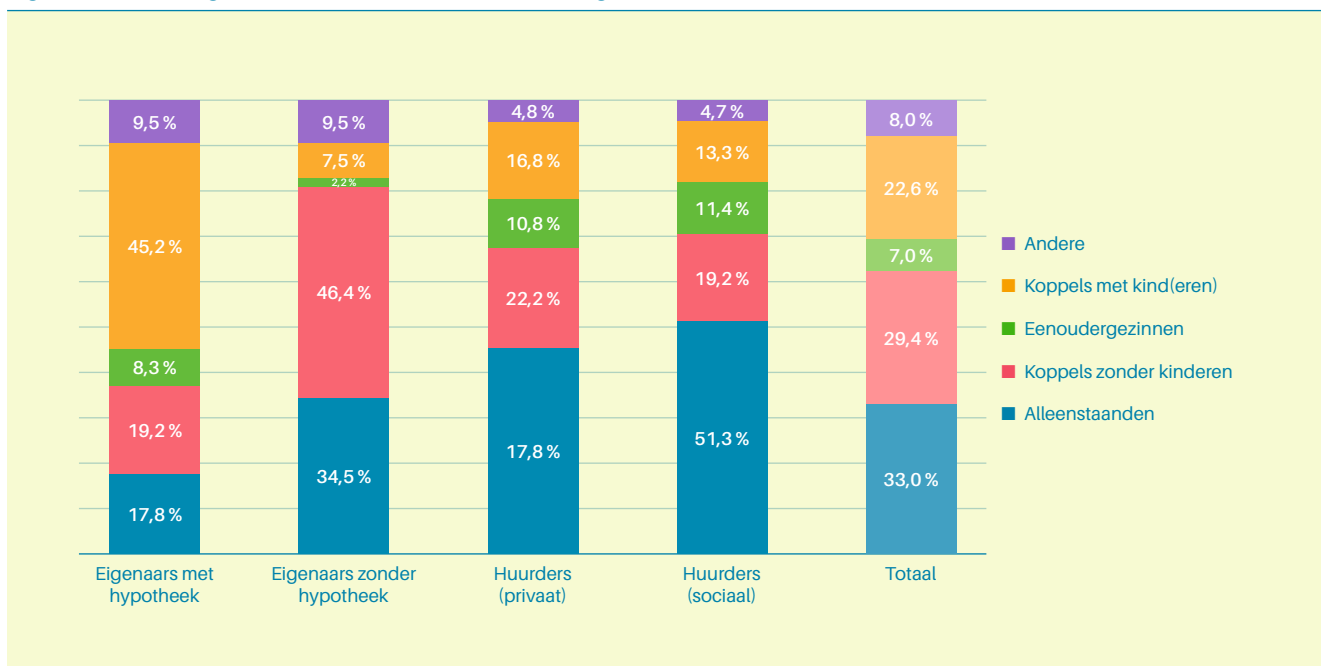
54. Ter herinnering: tot het 'sociale' woningpark behoren huurders van openbare sociale woningen, de huurders die via hun werkgever of hun familie gebruik maken van goedkope woningen, en gratis huurders.

Binnen de categorie 'huurders' zijn de huurders van sociale woningen over het algemeen kwetsbaarder dan huurders op de private markt. Zij tellen verhoudingsgewijs meer alleenstaanden en eenoudergezinnen, huishoudens die kwetsbaarder zijn voor energiearmoede.

Onder huiseigenaars lopen huishoudens zonder hypotheek een aanzienlijk groter risico op energiearmoede, zonder evenwel het niveau van kwetsbaarheid van de huurders te bereiken. In deze groep vinden we aanzienlijk meer alleenstaanden dan bij eigenaars met een hypotheek (Figuur 29), en deze alleenstaanden zijn waarschijnlijk ouder. Oudere alleenstaanden zijn kwetsbaarder voor energiearmoede (Tabel 10) (lager inkomen, grotere aanwezigheid in woningen die soms zwaar onderbezet zijn).

In de periode 2013-2017 is het aandeel huishoudens met een hypotheek die te maken hebben met gemeten energiearmoede gestaag gedaald (van 7,0% naar 4,7%) en in 2018 licht gestegen (5,4%).

Figuur 29: Verdeling van de soorten huishoudens naar eigendomsstatuut

Bron: BE-SILC 2018 en eigen berekeningen

> Slechte huisvesting en energiearmoede

Globaal genomen wonen huishoudens in energiearmoede vaker dan de rest van de bevolking in een woning met kwaliteitsgebreken, zoals een lekkend dak, vochtige muren of vloeren of rottend houtwerk.

Tabel 12: Aanwezigheid van kwaliteitsgebreken in de woning en energiearmoede

Kwaliteitsgebreken in de woning	Totale bevolking				Huishoudens in EA (alle vormen)
Lekkend dak	5,6 %				(7,9 %)
Vochtige muren of vloeren	14,0 %				20,5 %
Rottend raamwerk	3,3 %				(5,4 %)

Opmerking: de % tussen haakjes worden louter indicatief meegegeven omdat de omvang van de steekproef onvoldoende is om de kwaliteit van het resultaat te waarborgen.
Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Op basis van de in de BE-SILC-enquête beschikbare variabelen werd een indicator voor deprivatie inzake woningkwaliteit ontwikkeld.⁵⁵

In totaal wordt 23,2% van de huishoudens in België getroffen door een «verlies aan woningkwaliteit». Huishoudens met een armoederisico en huishoudens die met (vooral subjectieve) energiearmoede kampen, worden meer getroffen dan andere. Bijna een derde van de huishoudens met een armoederisico kampt namelijk ook met problemen inzake woningkwaliteit, vergeleken met 21,2% van de andere huishoudens. Meer dan de helft van de huishoudens in subjectieve energiearmoede heeft een woning van mindere kwaliteit, vergeleken met 20,8% van de huishoudens die niet met energiearmoede kampen.

Tabel 13: Verhoogde kwetsbaarheid van huishoudens met een armoederisico en in energiearmoede voor deprivatie inzake woningkwaliteit

	% van de huishoudens met deprivatie inzake woningkwaliteit
Totale bevolking	23,2 %
Huishoudens met een armoederisico	32,6 %
Huishoudens zonder armoederisico	21,2 %
Huishoudens in energiearmoede	32,4 %
<i>Huishoudens in gEA</i>	28,5 %
<i>Huishoudens in vEA*</i>	(33,7 %)
<i>Huishoudens in sEA</i>	51,2 %
Huishoudens zonder energiearmoede	20,8 %

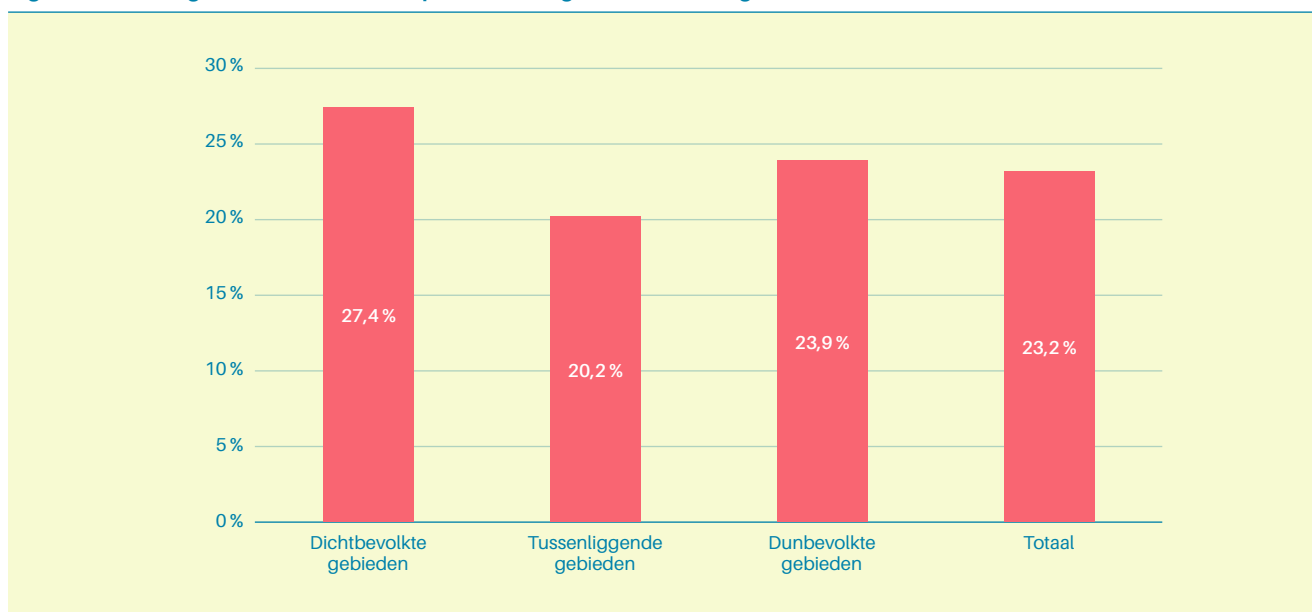
Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

55. Deze indicator houdt rekening met het percentage huishoudens waarvan de huisvesting ten minste een van de volgende gebreken in verband met het basiscomfort vertoont:

- > het niet hebben van een douche/bad en een toilet met waterspoeling in de woning;
- > een structureel probleem hebben: lekkend dak, vochtige vloer of muren, rottend houtwerk;
- > geen warm stromend water direct in de woning;
- > te donker zijn.

In termen van locatie, stellen we vast dat **dichtbevolkte gebieden een aanzienlijk hoger percentage woningen met kwaliteitsproblemen hebben (27,4%)**, terwijl het laagste percentage wordt waargenomen in tussenliggende gebieden (20,2%). Bij de eerste groep gaat het in het algemeen om een hoger percentage huurwoningen en om huishoudens met een lager inkomen, terwijl de tweede groep vaker welgestelde huishoudens en eigenaar-bewoners telt.

Figuur 30: Woningen met een kwaliteitsprobleem volgens de bevolkingsdichtheid

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Bijkomende indicatoren

Het Europese Observatorium voor Energiearmoede (EPOV) stelt voor om de analyse uit te breiden naar andere indicatoren om het probleem beter te begrijpen.

➤ Gewicht van de factuur op de beschikbare inkomens

EPOV stelt een andere indicator voor die het gewicht van de energiefactuur op het beschikbare inkomen van huishoudens meet (indicator 2M⁵⁶). Vier methodologische elementen wijken sterk af van onze aanpak:

1. de indicator wordt berekend op basis van gegevens uit het **huishoudbudgetonderzoek** en niet op basis van de SILC-enquête;
2. **huishoudens behorend tot de hoogste inkomensdecielen worden niet uitgesloten van de indicator enerzijds⁵⁷;**
3. **anderzijds worden de kosten van huisvesting niet afgetrokken van het besteedbaar inkomen;**
4. de berekening wordt gemaakt op basis van equivalente inkomens (waarbij dus rekening wordt gehouden met de samenstelling van het huishouden).

Gegevens voor 2018 zijn nog niet beschikbaar. **In 2010 had de 2M-indicator betrekking op 14,3% van de huishoudens in België.** Ter vergelijking: het EU-gemiddelde bedroeg 16,2%, Frankrijk 15,0%, Nederland 10,7% en het Verenigd Koninkrijk 18,8%.

In België waren dunbevolkte gebieden het meest getroffen (de 2M-indicator bedroeg ongeveer 20%, tegenover minder dan 14% in dichtbevolkte gebieden).⁵⁸

➤ Abnormaal lage facturen

EPOV **gebruikt een eenvoudiger indicator om abnormaal lage energiefacturen te meten (indicator M/2).**⁵⁹ In dit geval omvat de indicator alle huishoudens waarvan de energiefactuur minder dan de helft van de mediaan van de bevolking bedraagt.

In tegenstelling tot onze vEA*-indicator houdt de M/2-indicator geen rekening met de samenstelling van het huishouden of de grootte van de woning. Bovendien omvat het alle huishoudens, ongeacht hun deciel van het beschikbare inkomen. Ten slotte wordt deze indicator berekend op basis van gegevens uit het huishoudensbudgetonderzoek en niet op basis van de SILC-enquête.

In 2010 bedroeg de M/2-indicator 10,1% van de huishoudens in België, met een groter aandeel in dichtbevolkte gebieden (11,8% tegen 7,3% voor tussenliggende gebieden).

56. Indicator 2M geeft het aandeel van de huishoudens aan waarvan de verhouding tussen de energiefactuur en het beschikbaar inkomen hoger is dan de mediaanratio die op de totale bevolking is berekend. In 2010 bedroeg de voor België berekende 2M-indicator iets meer dan 14%. (<https://www.energypoverty.eu/indicator?primaryId=1460>)

57. Zie de uitsplitsing van de 2M-indicator in 2010 naar deciel van het beschikbaar inkomen van de huishoudens: <https://www.energypoverty.eu/indicator?primaryId=1460>

58. Zie de uitsplitsing van indicator 2M naar de bevolkingsdichtheid van de betrokken gebieden: <https://www.energypoverty.eu/indicator?primaryId=1460>

59. Zie <https://www.energypoverty.eu/indicator?primaryId=1463>

In 2015 was deze indicator iets lager: **9,8%** (11% in dichtbevolkte gebieden en 7,8% in dunbevolkte gebieden). Ter vergelijking: het EU-gemiddelde bedroeg 14,6%, waarbij Frankrijk en Nederland een percentage van respectievelijk 19,5% en 4,4% noteerden.

Gegevens voor 2018 zijn nog niet beschikbaar.

➤ Subjectieve energiearmoede

Deze subjectieve indicator is ook opgenomen door EPOV, maar zonder de huishoudens in de hogere inkomensklassen uit te sluiten. Het wordt gerapporteerd als % van de bevolking en niet als % van de getroffen huishoudens zoals in onze sEA-indicator. In 2018 verklaarde 5,2% van de bevolking in België problemen te hebben om hun woning goed te verwarmen.

In 2017 blijkt uit een kruising van de indicator 'moeilijkheid om de woning goed te verwarmen' met het eigendomsstatuut van de woning dat huurders, vooral in de private sector, kwetsbaarder zijn dan eigenaars.

➤ Huishoudens met schulden verbonden aan huisvesting

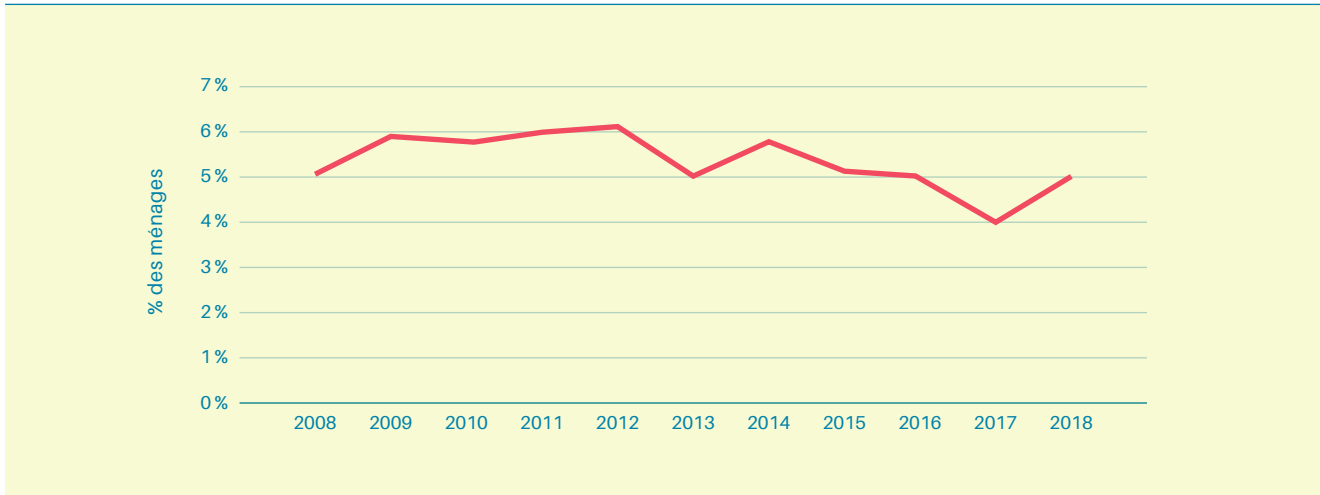
In 2018 had **4,5% van de huishoudens in België een energie- of waterschuld** ('utility bill')⁶⁰. Dit was de eerste stijging na de opeenvolgende dalingen sinds 2014. Deze 'dienstschulden' omvatten de niet-betaling van de facturen voor energie, verwarming, water, enz. Minder dan de helft van deze huishoudens kampte volgens onze indicatoren met energiearmoede.

Er moet echter worden opgemerkt dat de opbouw van een dergelijke schuld alleen mogelijk is bij bepaalde leveranciers (bv. gas, elektriciteit). Voor andere energiebronnen zoals stookolie, hout, enz. wordt alleen geleverd als het huishouden de financiële capaciteit heeft om de levering of de aankoop te betalen (al dan niet met voorschot).

"We zijn de winter doorgekomen met petroleumkachels met een stinkende, vettige geur. Ik weet niet hoeveel een gasfornuis verbruikt. Dus hebben we het afgekoppeld. We willen graag een budgetmeter om te weten hoeveel we verbruiken, maar wij konden er geen krijgen omdat we nog geen schulden hebben. De olie moet vooraf worden betaald, dus hebben we geen betalingsproblemen"

60. Zie <https://www.energypoverty.eu/indicator?primaryId=1461>

Indicator op basis van het antwoord op de vraag «Heeft het huishouden de afgelopen maand schulden gemaakt (d.w.z. niet op tijd kunnen betalen vanwege financiële problemen) met betrekking tot diensten voor de hoofdwooning (verwarming, elektriciteit, gas, water, enz.)?»

Figuur 31: EPOV-indicator voor energieschulden (BE-SILC 2008-2018)

Bron: EPOV, <https://www.energypoverty.eu/indicator?primaryId=1461>

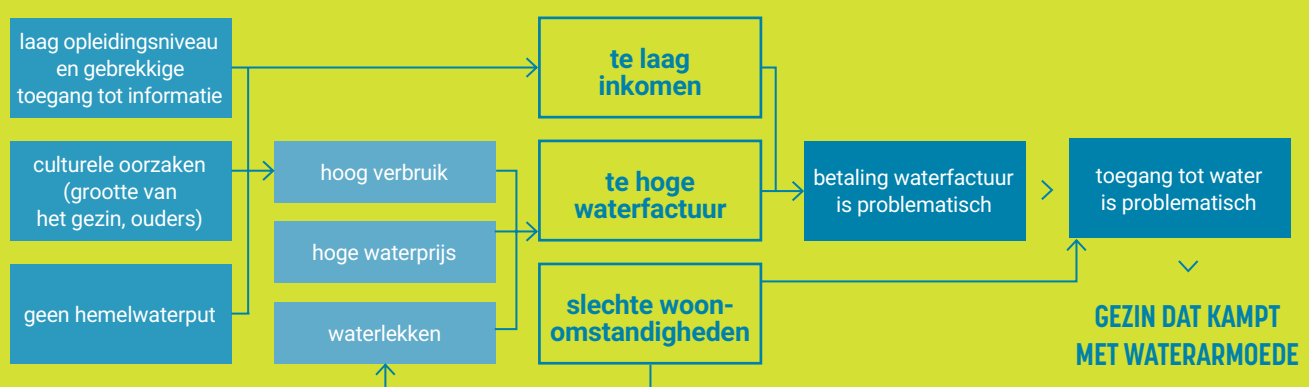
2. Water- armoede

Waterarmoede is een situatie waarbij iemand geen toegang heeft tot voldoende water of tot kwaliteitsvol water dat voldoet aan zijn of haar basisnoden: voeding, hygiëne van het lichaam en de woning.

Dit omvat onder meer het risico om afgesloten te worden van drinkwater. In België is waterarmoede hoofdzakelijk het resultaat van een te laag inkomen, een te hoge waterfactuur en een woning van slechte kwaliteit.

(Koning Boudewijnstichting, *ZOOM Waterarmoede in België*)

Oorzaken van waterarmoede - De drie belangrijkste verklarende factoren

Het gaat om een vereenvoudigde visie op het probleem, er bestaan ook andere onderlinge relaties tussen deze verschillende factoren. Het inkomen is bijvoorbeeld vaak de oorzaak van de slechte woonomstandigheden.

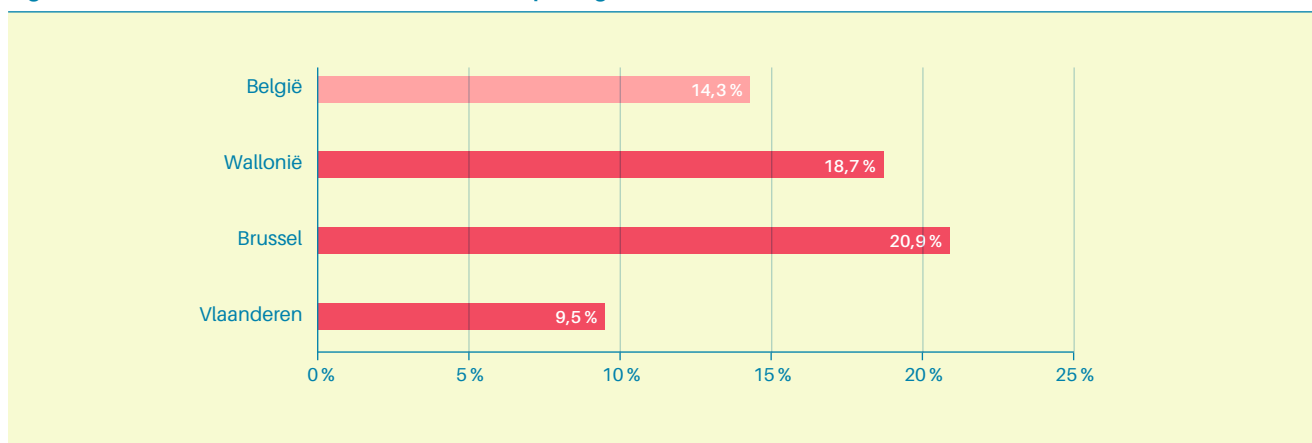

> Indicator voor waterarmoede

Naar analogie van de gemeten energiearmoede-indicator is een waterarmoede-indicator ontwikkeld. Het aandeel van de waterfactuur in het besteedbaar inkomen na woonlasten van de huishoudens werd vergeleken met een aanvaardbare drempel.⁶¹ Alleen huishoudens in de eerste 5 equivalente inkomensdecielen werden in aanmerking genomen.

Volgens deze definitie bevond **14,3% van de huishoudens zich in 2018 in waterarmoede. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (20,9%) en Wallonië (18,7%) worden aanzienlijk meer getroffen dan Vlaanderen (9,5%).**

Figuur 33: Aandeel huishoudens in waterarmoede per regio

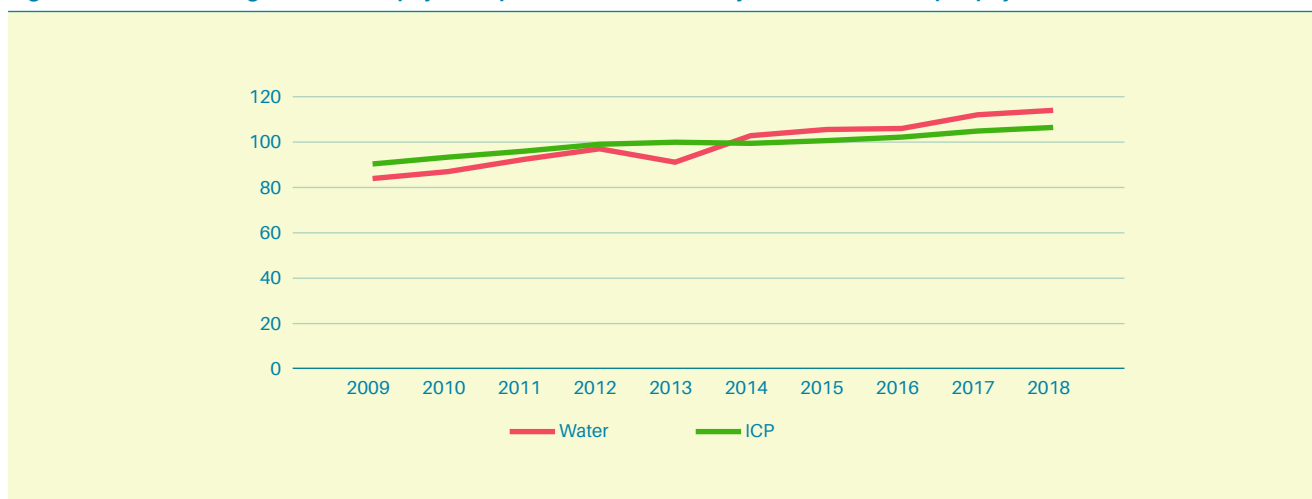

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

> Evolutie van de prijzen en de factuur

De afgelopen tien jaar is de waterprijs sneller gestegen dan de consumptieprijsindex.

Figuur 34: Ontwikkeling van de waterprijs ten opzichte van het indexcijfer van de consumptieprijsen (ICP)

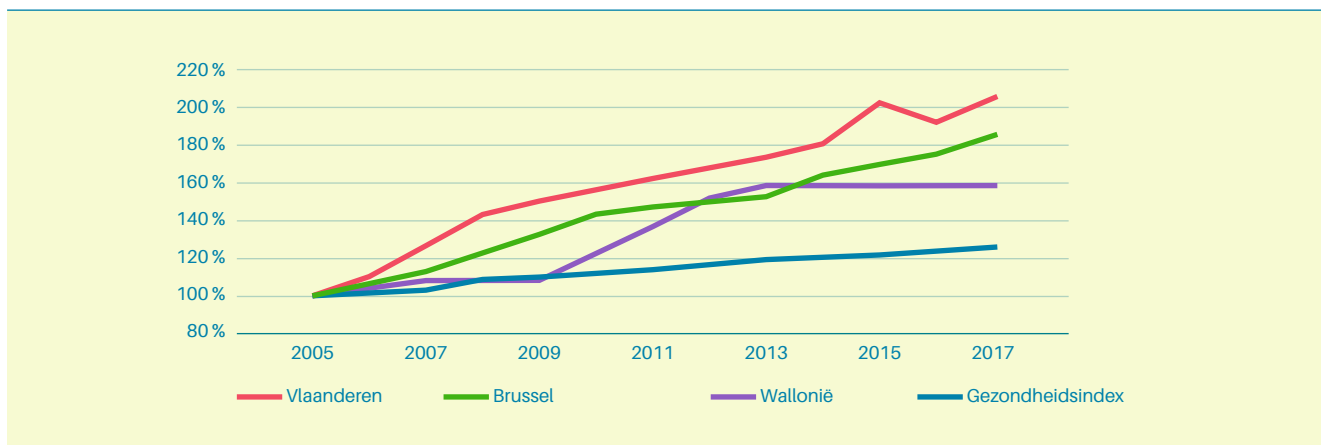
Bron: Statbel 2009-2018 Prijsontwikkeling per productgroep; eigen berekeningen

61. Wat de gEA-indicator betreft, wordt de drempel berekend op de hele bevolking en komt deze overeen met het dubbele van de mediaanverhouding tussen de waterfactuur enerzijds en het besteedbaar inkomen minus de huisvestingskosten anderzijds. In 2017 en 2018 bedroeg deze drempel 2,26%.

De Zoom van de Koning Boudewijnstichting van 2019 over waterarmoede⁶² toont ook aan dat de gemiddelde huishoudelijke waterfactuur in deze periode sterk is gestegen (vooral in Vlaanderen).

De gemiddelde waterfactuur steeg tussen 2005 en 2017 met 103% in Vlaanderen, met 83% in Wallonië en met 56% in Brussel. In dezelfde periode steeg de gezondheidsindex – die de basis vormt voor de aanpassingen van lonen en sociale uitkeringen – slechts met 24%. Ook in reële termen is de gemiddelde waterfactuur de voorbije jaren dus aanzienlijk gestegen.

Figuur 34: Evolutie van de gemiddelde waterfactuur in de drie Gewesten, 2005-2017 (2005=index 100)

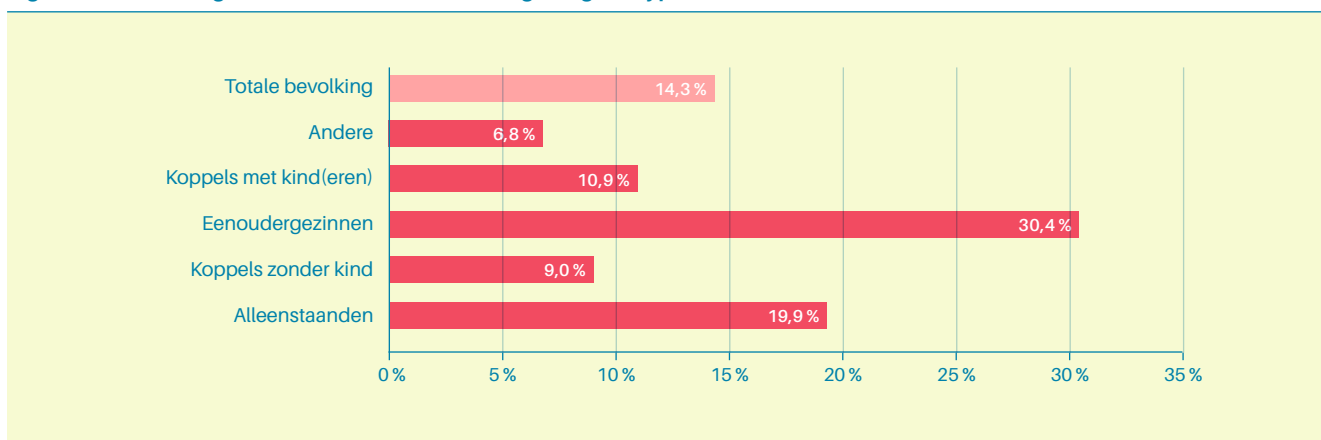

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

➤ Waterarmoede – Kwetsbare gezinnen

30,4% van de eenoudergezinnen en meer dan een kwart van de alleenstaande vrouwen onder de 65 jaar wordt beschouwd als zijnde in een situatie van waterarmoede.

Figuur 35: Percentage van de waterarmoede naargelang het type huishouden

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Onder de alleenstaanden kampen 22,0% van de vrouwen met waterarmoede, tegenover 17,5% van de mannen. Alleenstaande personen jonger dan 65 jaar (22,0%) lijken kwetsbaarder voor waterarmoede dan personen boven de 65 jaar (17,1%). Deze resultaten moeten echter met het nodige voorbehoud worden bekeken omwille van de kleine omvang van de steekproef.

62. <https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2019/20190320AJ>

> Eigendomsstatuut van de woning

27,8% van de huurders kampt met waterarmoede, tegenover 8% van de eigenaars.

Onder huurders is de kwetsbaarheid groter voor sociale huurders. Onder huiseigenaars is de kwetsbaarheid hoger bij mensen zonder hypotheek. Ze is echter minder omvangrijk dan de energiearmoede.

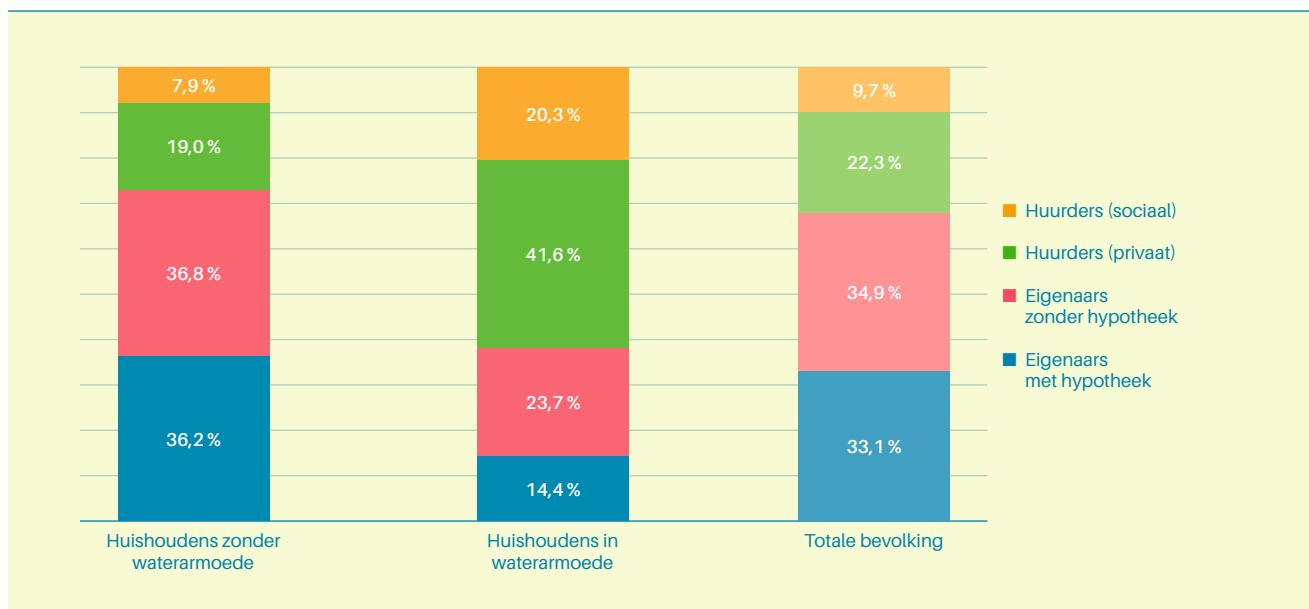
Tabel 14 : Aandeel van huishoudens in energiearmoede volgens het eigendomsstatuut van de woning

	Huiseigenaars met een hypotheek	Huiseigenaars zonder hypotheek	Totaal eigenaars	Huurders (privaat)	Huurders (sociaal)	Totaal huurders	TOTAAL
Niet-WA-Huishoudens	93,7 %	90,3 %	92,0 %	73,2 %	70,0 %	72,2 %	85,7 %
Huishoudens in WA	6,3 %	9,7 %	8,0 %	26,8 %	30,0 %	27,8 %	14,3 %
Totale bevolking	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

Bijna 62% van de huishoudens in de waterarmoede zijn huurders: 41,6% in de 'private' sector en 20,3% in de 'sociale' sector.

Figuur 36: Vergelijking van de verdeling van de huishoudens volgens eigendomsstatuut van de woning bij bevolkingsgroepen met en zonder waterarmoede

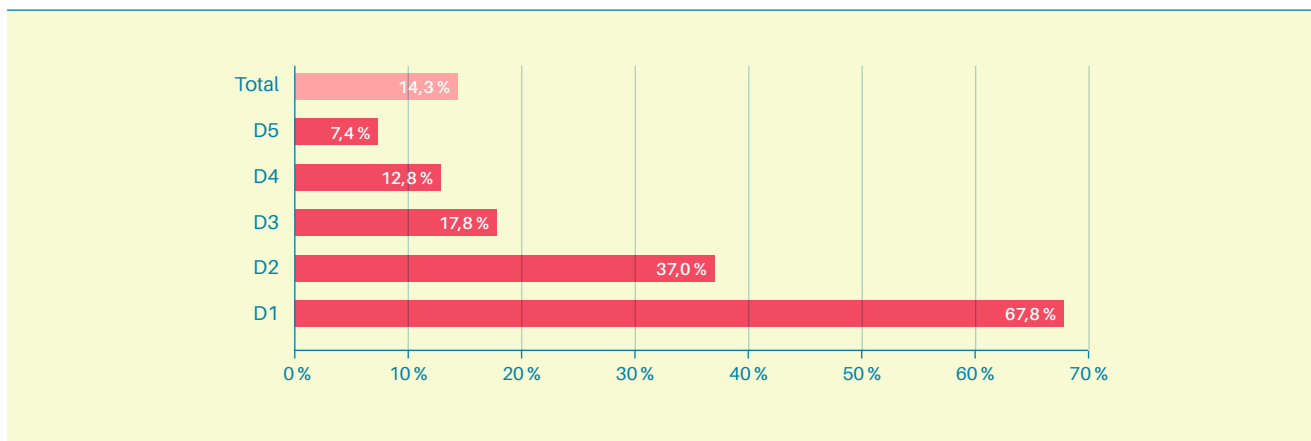

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

> Inkomensdecielen

Meer dan twee derde van de huishoudens in het eerste inkomensdeciël kampt met waterarmoede. Het percentage daalt geleidelijk met de stijging van het inkomen, maar toch heeft 7,4% van de huishoudens in het vijfde deciel er last van.

Figuur 37: Aandeel van de huishoudens in waterarmoede naar inkomensniveau (deciël van het equivalent inkomen)

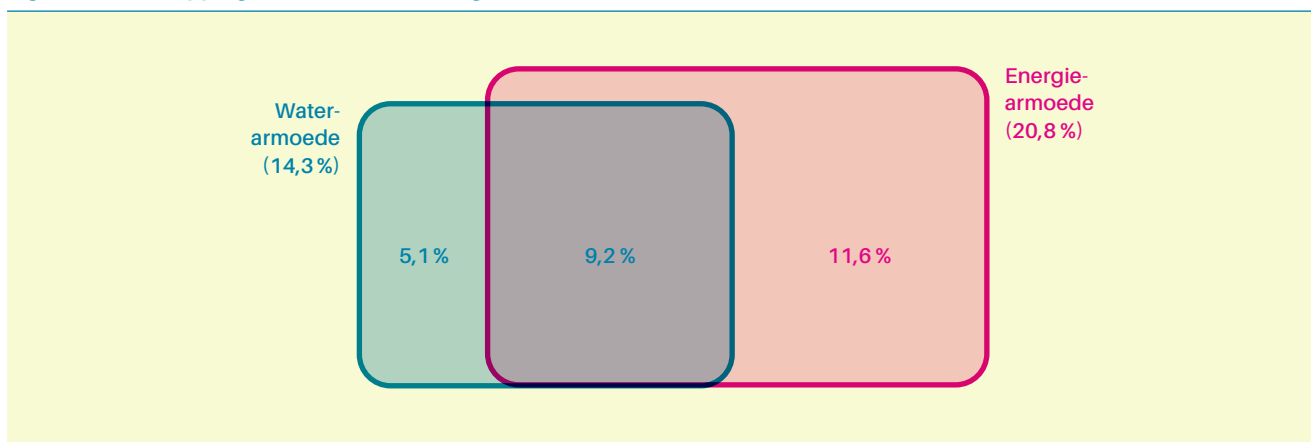
Opmerking: De inkomensdecielen D6 tot en met D10 worden in deze grafiek niet weergegeven, aangezien de getoonde huishoudens per definitie niet tot de huishoudens in waterarmoede behoren.

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

> Water- en energiearmoede

Bijna 2/3 van de huishoudens in de waterarmoede kampte ook met energiearmoede. Wat betreft huishoudens die in energiearmoede leven, wordt minder dan 44,3% van hen ook getroffen door waterarmoede.

Figuur 38: Overlapping tussen water en energiearmoede

Bron: BE-SILC 2018; eigen berekeningen

3. Bijlage

Methodologie

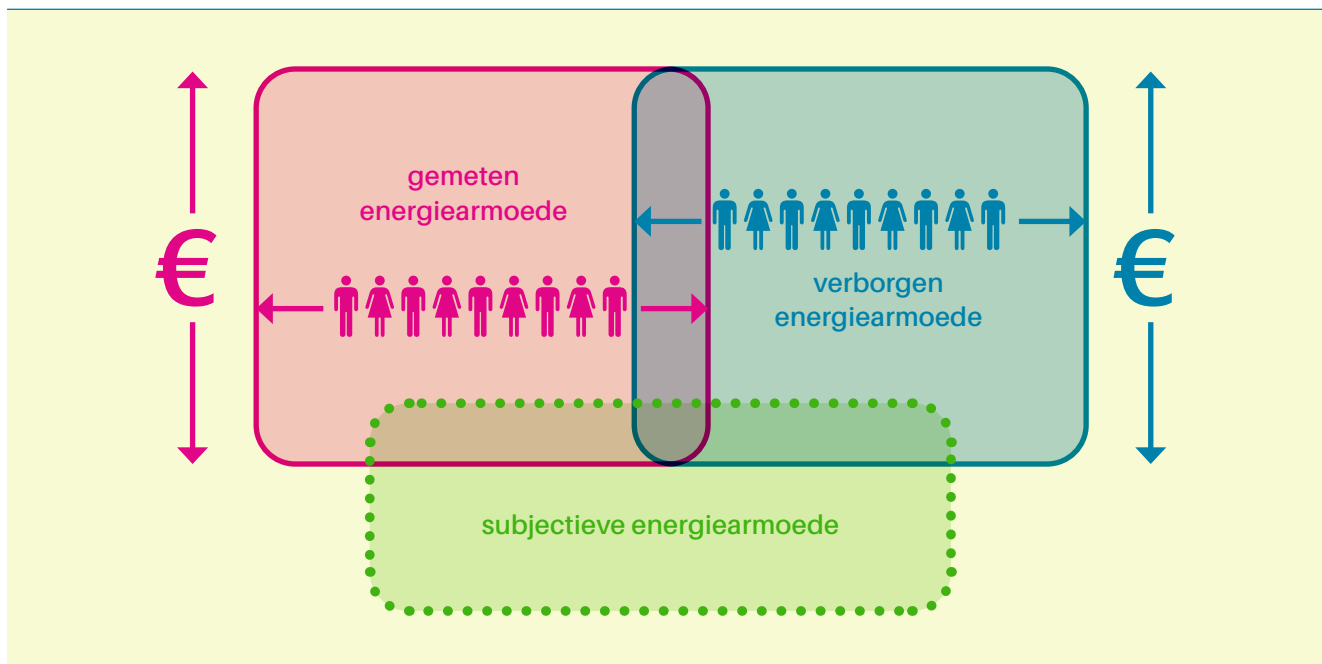
> Samenstelling van de barometer

Om rekening te kunnen houden met de complexiteit van de problematiek, zoals in detail geanalyseerd in het rapport 'Overzicht van de Energiearmoede in België'⁶³, steunt de barometer op drie soorten synthetische indicatoren.

De eerste indicator vat de situatie van huishoudens die een te groot geacht deel van hun inkomen aan energiekosten besteden (**indicator gemeten energiearmoede of gEA**). De tweede focust op de omgekeerde situatie waarbij huishoudens hun energieverbruik terugschroeven tot onder de drempel die voor een menswaardig leven aanvaardbaar wordt geacht. Zo trachten ze te vermijden dat de energiekosten te hoog zouden oplopen in verhouding tot hun inkomen (**indicator verborgen energiearmoede of vEA**). De derde en laatste soort indicator wil de aandacht vestigen op een duidelijk meer subjectieve, maar toch bestaande tendens die aangeeft welk percentage van de gezinnen zegt dat ze niet genoeg geld hebben om hun woning behoorlijk te verwarmen (**indicator subjectieve energiearmoede of sEA**).

De indicatoren gEA en vEA bestaan uit twee delen. Het eerste deel meet het **aantal** gezinnen dat wordt getroffen door energiearmoede, en heeft dus betrekking op de **omvang**. Het tweede deel meet de **afwijking** (in €) die elk van deze gezinnen scheidt van een algemeen aanvaardbaar geachte grenswaarde, en heeft dus betrekking op de **diepte** of de ernst van de situatie ('energy poverty gap').

Figuur 39: Sleutelindicatoren van de barometer energiearmoede

63. Huybrechs F. & Meyer S. (2011), La Précarité énergétique en Belgique, OASes-UA / CESE-ULB, 200 p. + bijlagen.

➤ Bepaling van de grenswaarden

Om het aantal huishoudens in gemeten (gEA) of verborgen energiearmoede (vEA) te meten, wordt een grenswaarde (ratio tussen energiekosten en inkomen) vastgesteld. Indien het aandeel van de energiekosten in het inkomen van een huishouden te hoog of te laag is in vergelijking met de ratio bij rest van de bevolking, is er sprake van respectievelijk gemeten (gEA) of verborgen energiearmoede (vEA).

Grenswaarde gemeten energiearmoede (gEA)

De berekening van de grenswaarde voor gemeten energiearmoede (gEA) volgt de logica die Brenda Boardman⁶⁴ gebruikte voor het bepalen van haar 10%-drempel. Deze 10% was equivalent aan tweemaal de mediane ratio tussen de noodzakelijke energiekosten (model van het verbruik en de prijzen) en het globale inkomen van de bevolking van het Verenigd Koninkrijk in 1990. Een mediane ratio verdeelt de bevolking in twee: de helft heeft meer energiekosten dan de mediane ratio en de andere helft minder. Door deze mediane ratio te vermenigvuldigen met twee, probeert men zoveel mogelijk aanvaardbaar geachte situaties te omvatten en te ontdekken welke gevallen in verhouding tot het inkomen van een huishouden als afwijkende energiekosten kunnen worden beschouwd. De bevolking lijkt het gebruik van dergelijke eenvoudige drempelwaarde (het dubbele van de mediaan ratio) ook intuïtief beter te begrijpen, dan wanneer men gebruik maakt van begrippen zoals de standaardafwijking, uit het meer gespecialiseerde jargon van statistici.

De benadering van Boardman werd aangepast aan de Belgische context (waar geen model bestaat om de energiekosten in het land in te schatten) en aan de opmerkingen die werden geformuleerd bij het aanpassen van deze 'fuel poverty ratio'. De Belgische barometer houdt meer bepaald rekening met het equivalente inkomen op basis van de samenstelling van het gezin⁶⁵, de uitsluiting van de hoogste equivalente inkomens (hebben zelf voldoende mogelijkheden om zich aan te passen) en het beschikbaar inkomen na aftrek van de woonkosten⁶⁶.

Grenswaarde verborgen energiearmoede (vEA)

Om verborgen energiearmoede te bepalen, worden de energiekosten van elk gezin vergeleken met de mediane energiekosten van vergelijkbare gezinnen (aantal gezinsleden) met een vergelijkbare woning (aantal kamers in de woning). Wanneer een gezin minder dan de helft van de mediane energiekosten van vergelijkbare gezinnen uitgeeft, en als het behoort tot de eerste vijf equivalente inkomensdecielen, wordt dit beschouwd als verborgen energiearmoede.

De barometer steunt op de Belgische databank van de EU-SILC-enquête over de levensomstandigheden van de huishoudens. Deze enquête wordt jaarlijks uitgevoerd bij een steekproef van ongeveer 6.000 Belgische gezinnen, en bevat vrij gedetailleerde informatie over de energiekosten. Deze enquête op Europees niveau maakt het mogelijk de studie uit te breiden en de energiearmoede in meerdere lidstaten te vergelijken.

64. Boardman, B. (1991), Fuel Poverty: From cold homes to affordable warmth, London: Belhaven Press et Boardman, B. (2010), Fixing fuel poverty, London: Earthscan

65. Door de inkomens om te zetten in equivalente inkomens worden grote gezinnen niet gestraft omdat hun inkomen wordt gewogen volgens de gezinssamenstelling.

66. Om te vermijden dat de woonkosten de resultaten te veel zouden beïnvloeden, werden deze geplafonneerd.

De grenswaarden voor gemeten (gEA) of verborgen energiearmoede (vEA) worden jaarlijks opnieuw berekend zodat rekening kan worden gehouden met omstandigheden die de hele bevolking op een vrij identieke manier beïnvloeden (bv. evolutie van de energieprijzen, globale evolutie van de inkomens, een strenger klimaat enz.). Het gaat dus om relatieve drempels, en niet om een vaste drempel zoals bij de 'fuel poverty ratio'. Om die reden zijn de gEA en de vEA uit deze barometer eerder een maatstaf om ongelijke energie uitgaven tussen huishoudens te meten. Uiteraard zijn ook andere types indicatoren denkbaar, zoals indicatoren gebaseerd op minimuminkomens standaarden of andere consensuele maatstaven.⁶⁷

67. Ter illustratie, zie bv. blz. 36-37 van dit rapport: <https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/Selecting%20Indicators%20to%20Measure%20Energy%20Poverty.pdf>

Lijst van figuren

Figuur 1:	Verandering in het jaarlijkse aantal equivalente graaddagen (16,5°C) over de periode 1980-2018	7
Figuur 2:	Duur van de hittegolven in België (Ukkel, 1901-2018).	8
Figuur 3:	Evolutie tegen constante prijzen (basis = 2013) van de mediane huishoudelijke energiefactuur per regio (in €/maand)	9
Figuur 4:	Energieprijzen betaald door huishoudens in c€/kWh (lopende prijs)	10
Figuur 5:	Ontwikkeling van het mediane beschikbare inkomen HY020 tegen constante prijs (basis=2013) in €/jaar . . .	13
Figuur 6:	Verandering in constante prijzen (in €/maand; basis = 2013) van het mediane beschikbare inkomen van het huishouden (HY020) per regio	14
Figuur 7:	Verandering in constante prijzen (in €/maand; basis = 2013) in het mediane beschikbare inkomen van het huishouden (HY020) afhankelijk van de bevolkingsdichtheid van het gebied	14
Figuur 8:	Evolutie van de mediane woonkost in België en in de drie gewesten (in €/maand; constante prijs, basis = 2013)	16
Figuur 9:	Evolutie van de omvang van de gEA in België en de drie gewesten	18
Figuur 10:	Diepte van de gEA in België en voor de drie regio's in euro/maand tegen constante prijzen (basis = 2013) . .	19
Figuur 11:	Evolutie van de omvang van de vEA/vEA* in België en de drie gewesten.	21
Figuur 12:	Diepte van het ECCP tegen constante prijs (basis = 2013) in België en voor de drie gewesten (2012-2018) . .	22
Figuur 13:	Aandeel van de door sEA getroffen huishoudens in België en de drie gewesten (2009-2018)	23
Figuur 14:	Overlapping tussen de drie vormen van energiearmoede (2018)	24
Figuur 15:	Evolutie van het aandeel huishoudens met een armoederisico in België 2013-2018	25
Figuur 16:	Kruising tussen armoederisico en energiearmoede	26
Figuur 17:	Aandeel van de huishoudens in gEA, vEA* of sEA per equivalent inkomensdeciel.	27
Figuur 18:	Veranderingen in de omvang van de drie vormen van energiearmoede met (vaste lijn) en zonder (stippellijn) toepassing van de voorwaarde dat huishoudens tot de eerste vijf equivalente inkomensdecielen behoren . . .	28
Figuur 19:	Kruising tussen ernstige deprivatie en energiearmoede (alle vormen)	30
Figuur 20:	Verdeling van de huishoudtypes in de bevolking.	31
Figuur 21:	% van de huishoudens in EA (alle vormen) naar type huishouden.	31
Figuur 22:	Mediaan equivalent inkomen (in €/maand) naar type huishouden	33
Figuur 23:	Verdeling van de huishoudtypes in de totale bevolking en in de bevolking in energiearmoede (alle vormen). .	34

Figuur 24: Aantal kamers in de woning van alleenstaande vrouwen ouder dan 65 jaar en jonger dan 65 jaar	35
Figuur 25: Belang van verschillende eigendomsstatuten per type huishouden	36
Figuur 26: Aangegeven gezondheidstoestand van mensen in de totale bevolking en in de bevolking in energiearmoede	37
Figuur 27: Verdeling van de antwoorden van individuen over het voorkomen van een beperking van hun dagelijkse activiteiten als gevolg van een gezondheidsprobleem naargelang het feit of hun huishouden al dan niet in energiearmoede verkeert.	38
Figuur 28: Eigendomsstatuut van de woningen in België (2018).	39
Figuur 29: Verdeling van de soorten huishoudens naar eigendomsstatuut	40
Figuur 30: Woningen met een kwaliteitsprobleem volgens de bevolkingsdichtheid	42
Figuur 31: EPOV-indicator voor energieschulden (BE-SILC 2008-2018)	45
Figuur 32: Aandeel huishoudens in waterarmoede per regio	47
Figuur 33: Ontwikkeling van de waterprijs ten opzichte van het indexcijfer van de consumptieprijzen (ICP)	47
Figuur 34: Evolutie van de gemiddelde waterfactuur in de drie Gewesten, 2005-2017 (2005=index 100)	48
Figuur 35: Percentage van de waterarmoede naargelang het type huishouden.	48
Figuur 36: Vergelijking van de verdeling van de huishoudens volgens eigendomsstatuut van de woning bij bevolkingsgroepen met en zonder waterarmoede.	49
Figuur 37: Aandeel van de huishoudens in waterarmoede naar inkomensniveau (decil van het equivalent inkomen)	50
Figuur 38: Overlapping tussen water en energiearmoede	50
Figuur 39: Sleutelindicatoren van de barometer energiearmoede	52

Lijst van tabellen

Tabel 1: Ontwikkeling van de gemiddelde energieprijzen die huishoudens in januari betalen (constante prijs, basis = 2013)	11
Tabel 2: Vergelijking tussen het gemiddelde tarief van de belangrijkste leveranciers en de sociale elektriciteits- en aardgastarieven die van toepassing zijn in 2018	12
Tabel 3: Mediaan van het beschikbare inkomen van het huishouden en mediaan van het equivalente beschikbare inkomen (HY020; in €/maand; lopende prijs) naar statuut van de woning	15
Tabel 4: Evolutie van de omvang van de verborgen energiearmoede (vEA*) in België en de drie gewesten.	20
Tabel 5: Kruising tussen armoederisico en energiearmoede	26
Tabel 6: Omvang van de indicatoren voor energiearmoede voor de gehele bevolking en voor huishoudens in de eerst vijf van inkomensdecielen (HY020)	28
Tabel 7: Aandeel van de huishoudens die door energiearmoede worden getroffen (in totaal en voor elk van de drie vormen) naar gelang van het aantal arbeidsinkomens van de huishoudens.	29
Tabel 8: Soorten huishoudens en energiearmoede	32
Tabel 9: Mediane energiefactuur en mediane huisvestingskosten per huishoudenstype (in €/maand)	32
Tabel 10: Analyse naar geslacht en leeftijdscategorie van alleenstaande huishoudens in energiearmoede	35
Tabel 11: Aandeel van huishoudens in energiearmoede volgens het eigendomsstatuut van de woning.	39
Tabel 12: Aanwezigheid van kwaliteitsgebreken in de woning en energiearmoede.	41
Tabel 13: Verhoogde kwetsbaarheid van huishoudens met een armoederisico en in energiearmoede voor deprivatie inzake woningkwaliteit	41
Tabel 14: Aandeel van huishoudens in energiearmoede volgens het eigendomsstatuut van de woning.	49

Colofon

Titel Barometers energie- en waterarmoede (2009-2018)
Cette publication est également disponible en français sous le titre:
Baromètres de la précarité énergétique et hydrique (2009-2018)
Een uitgave van de Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21
1000 Brussel

Auteurs Jill Coene - Universiteit Antwerpen (OASeS)
Sandrine Meyer - Université libre de Bruxelles (CEESE)

Vertaling David Van Vooren, Redon

Coördinatie Françoise Pissart, directeur
voor de Koning Pascale Taminiaux, senior projectcoördinator
Boudewijnstichting Nathalie Troupée, project- en kennismanager

Grafisch ontwerp Kaligram
en layout

Deze uitgave kan gratis worden gedownload van onze website www.kbs-frb.be

Wettelijk depot D/2893/2020/03

Bestelnummer 3699

Maart 2020

Met de steun van de Nationale Loterij